

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет філології

Кафедра української мови

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
на тему «Лексичні девіації в сучасному суспільному мовленні (на матеріалі
сайтів «Цензор.нет» та «Українська правда»)»

Виконала: студентка II курсу ОР
Магістр,
групи УЗМФ-21
спеціальності «035 Філологія 035.01
Українська мова і література
Пігуляк Іванна Романівна

Керівник – доктор філологічних наук,
професор Барчук В.М.

Рецензент – кандидат філологічних
наук, доцент Лазарович О.М.

АНОТАЦІЯ

Пігуляк І.Р. «Лексичні девіації в сучасному суспільному мовленні (на матеріалі сайтів «Цензор.нет» та «Українська правда»)), 2023.

Дипломна робота присвячена дослідженню особливостей сучасного українського суспільного мовлення на матеріалі текстів блогів інтернет-видань «Цензор.нет» та «Українська правда».

Мовні девіації традиційно розглядають як комунікативну невдачу чи огріхи. З одного боку, девіації є поширеним явищем у сучасній суспільній мовній практиці, з іншого, вони є характеристичною прикметою сучасної комунікації, особливістю публічного мовлення. У дослідженні девіацією визначено будь-яке відхилення від норми, що має комунікативний зміст.

Окреслено концепцію дослідження – умисні девіації, які свідомо автор вживає для досягнення комунікативної інтенції; росіянізми та суржик, зумовлені попереднім мовленнєвим досвідом, які вкраплюються і стають непомітними для автора; девіації-огріхи (помилки), які характеризують рівень володіння мови автором.

Розглянуто девіації, які автори свідомо використовують для досягнення певної комунікативної мети – обценізми. Девіації постають не як незнання мовної норми, а як свідомо та прийнятна для авторів форма висловлення. Охарактеризовано у дослідженні – обценізми, використання яких є спорадичним; обценізми як засіб реалізації комунікативного наміру мовця, обценізми, частотність використання яких є за межею доцільності та доречності публічної репрезентації тексту

Визначено, що серед лексичних девіацій більшу частину складають відхилення, вказані саме з інтенцією мовця, а не з проблемою незнання чи недостатнього розуміння внаслідок попереднього мовленнєвого досвіду.

Ключові слова: мовна девіація, лексема, суспільне мовлення, мовна особистість.

Зміст

Вступ.....	4
Розділ I. Лексика як ключовий маркер девіантної комунікації у сучасному суспільному мовленні.....	8
1.1 Українська лінгвістична девіатологія: стан і перспективи розвитку.....	8
1.2 Мовні девіації як критерій комунікативної компетентності.....	15
1.3 Мовні девіації як вияв комунікативної інтенції.....	21
Розділ II. Структура, семантика та функціональні особливості девіантної лексики у текстах блогів інформаційних сайтів «Цензор.нет» та «Українська правда».....	27
2.1 Типові лексичні девіації як відхилення від мовної норми у блогах інтернет-видань «Цензор.нет» та «Українська правда».....	28
2.1.1 Умисні девіації.....	29
2.1.2 Росіянізми та суржик як маркер попереднього мовленнєвого досвіду.....	45
2.1.3 Девіації-огріхи (помилки), зумовлені рівнем володіння українською мовою.....	46
2.2 Обсценна лексика як свідомий вибір автора для досягнення комунікативної мети.....	48
2.2.1 Спорадичне використання обсценізмів.....	50
2.2.2 Обсценізми як засіб реалізації комунікативного наміру мовця.....	57

2.2.3 Обсценізми, частотність використання яких є за межею доцільності та доречності публічної репрезентації тексту.....	65
Висновки.....	72
Література.....	77

Вступ

Питання девіації привертає увагу дослідників уже багато десятиліть, останнім часом девіацію вивчають й в мовознавстві. Оскільки використання мови, комунікація є формою поведінки, зокрема зумовленою і психологією указаної комунікації, варто звернути увагу на сферу поведінкової психології, соціології, у яких і сформоване це поняття. Наприклад окремі форми комунікації, що у соціуму трактуватимуться як девіація, зокрема пряма образа чи використання нецензурної лексики має правову колізію. Значну кількість наукових праць в біхевіористиці у межах об'єктивістичного підходу присвятили Е. Дюркгейм, Р. Мертон та ін., визначаючи суспільні стандарти, що є нормативними в оцінюванні людських дій і зовнішніх властивостей. Будь-які відмінності від соціальних шаблонів є девіантними, а персона з такою поведінкою виокремлюється як девіант.

За суб'єктивістичним підходом, прихильниками якого є Г. Беккер, Р. Террі, М. Саппа та ін., поведінку людини називають девіантною, тобто невідповідною соціальним нормам тоді, коли спільнота вважає її такою. Чимала кількість психологічних розвідок торкнулася питання девіації (З. Фрейд, Дж. Вотсон, К. Юнг, А. Адлер, Е. Вілсон, Л. Виготський, І. Зимова, А. Леонтьєв та ін.). Не стоїть осторонь і філософсько-правова концепція девіантних учинків і поведінки, що визначаються як правопорушення в межах зазначеної суспільної діяльності, науковими прихильниками якої є Я. Гилинський, Ю. Клейберг, К. Еріксон, Е. Херші, Н. Ківенко, Т. Гарасимів, О. Шевченко, Ю. Канібер, С. Корецький та інші. На лінгвістичному рівні девіантну комунікацію досліджували Ф. Бацевич, А. Капелюшний, Т. Бондаренко, Ю. Гарюнова, О. Селіванова, Г. Бардукова, Л. Чернюх, Н. Арутюнова, О. Земська, О. Кубрякова, Б. Городецький, Т. Ушакова, С. Цейтлін та ін

У науковому вимірі поняття *девіація* не має єдиного трактування, оскільки з'явилося воно порівняно нещодавно й зараз перебуває на стадії розвитку. Подекуди терміни *девіація*, *девіантність*, *девіантна поведінка*, *девіантна комунікація* в наукових розвідках є синонімічними.

Оскільки поняття девіації, зокрема й комунікативної, визначено соціальною нормою, дослідниця Н. Л Дордрехк у своїй роботі «Останні тенденції дискурсу та діалогу» пропонує в якості інструментів реакції на помилки використовувати такі форми відповіді як повторення, перефразування, зміна та спростування [69]. Дослідники-мовознавці виокремлюють власне лінгвістичний спектр проблем, у межах якого *девіація* вивчається в *комунікативно-мовленнєвому розрізі*. Проблема мовно-мовленнєвої взаємодії виникає через необхідність вибору відповідних мовних знаків відповідно до контексту та комунікативних потреб учасників комунікації.

Український інфопростір на сьогоднішньому етапі свого розвитку переживає непрості часи. Збільшення напруженості у державі у зв'язку з війною зумовлює необхідну високу активність і емоційність суспільної комунікації [1, с. 35]. Саме гострота висвітлення подій через прямоту висловлювань та оцінок й зумовлює появу нового типу девіацій. За нашими спостереженнями девіантність суспільного мовлення зростає.

Досить виразно девіації виявляються в повсякденній неформальній Інтернет-комунікації, оскільки тексти, які формуються в процесі такого спілкування, що має публічний характер, концентрують у собі цікаві та подекуди безпрецедентні особливості. Віртуальний світ є своєрідним каталізатором, що надає особливої гостроти віртуального контенту та прискорює ті мовні та позамовні процеси, які відбуваються в українській спільноті.

Зважаючи на всі чинники й виникають девіації, пов'язані з мовленнєвою культурою автора, внаслідок переходу з російської на українську чи звичайні девіації-огріхи. Можемо зазначити, що, з одного боку, девіації є поширеним явищем у сучасній суспільній мовній практиці, з іншого, вони є характеристичною прикметою сучасної комунікації, особливістю публічного мовлення. У своєму дослідженні девіацією вважатимемо будь-яке відхилення від норми, що має комунікативний зміст.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю вивчення процесу сучасної Інтернет-комунікації, яка домінує у суспільстві з погляду девіантних компонентів та засобів, які впливають на реалізацію комунікативної мети. У цьому аспекті чільне місце займає лексика, зокрема й девіантна за своїм визначенням, тобто мовленнєві огріхи, росіянізми та лексичний суржик, жаргонізми (в т.ч. обценна лексика).

Об'єктом дослідження є девіантна лексика у публіцистичних текстах інтернет-видань «Цензор.нет» та «Українська правда».

Предмет дослідження – комунікативні, структурно-семантичні, функціонально-стилістичні та психолінгвістичні особливості та ознаки лексичних девіацій.

Методи дослідження. Ключовим методом дослідження є описовий. Також у роботі під час аналізу лексики використовуємо методіку компонентного аналізу, зіставної характеристики. Застосовано й методіку трансформаційного аналізу.

Мета роботи – здійснити комплексний та всебічний аналіз лексичних девіацій у сучасному суспільному публіцистичному дискурсі, представленому блогами в інтернет-виданнях «Цензор.нет» та «Українська правда», а також встановити комунікативний зміст та статус зазначених одиниць.

Для реалізації поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

1. Обґрунтувати поняття *мовна та лексична девіація*
2. Типологізувати девіантну лексику з погляду походження та функцій
3. Здійснити всебічну характеристику лексичних девіацій.
4. Проаналізувати особливості використання автором девіантних лексем.
5. Визначити комунікативно-інтенційний та етичний поріг використання авторами окремих різновидів девіантної лексики.

Наукова новизна. Обґрунтовано поняття мовної девіації; здійснено всебічну характеристику сучасних лексичних девіацій; визначено комунікативно-інтенційний та етичний поріг використання авторами девіантної лексики; охарактеризовано зумовленість появи мовних девіацій у сучасному

суспільному мовленні, зокрема умисних девіацій, які автори використовують свідомо для досягнення певної комунікативної мети.

Матеріалом дослідження є лексика, що визначена як мовне відхилення, у текстах блогів інтернет-видань «Цензор-нет» та «Українська правда».

Практичне значення. Матеріал дослідження може слугувати для вивчення функціонально-стилістичних шарів лексики української мови в межах навчальних дисциплін за вибором студента у шкільному курсі української мови. Окремі зауваження та висновки можуть слугувати завданню гармонізації суспільної комунікації.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, визначено його предмет та об'єкт, сформульовано мету та завдання, подано методи та наукову новизну, а також практичне значення одержаних результатів роботи.

У першому розділі проаналізовано чинні визначення лінгвістів і їхні погляди на використання мовних девіацій у текстах, проведено огляд класифікацій, які пропонують українські та зарубіжні дослідники.

У другому розділі визначено та охарактеризовано лексичні девіації у сучасному суспільному мовленні, зокрема у текстах блогів інтернет-видань «Цензор-нет» та «Українська правда»; визначено доречність використання девіантної лексики з погляду перспективи розвитку українського суспільного мовлення. У висновках подано узагальнені результати наукового дослідження.

Апробація результатів дослідження. Дослідження апробовано на виступі у щорічній науковій конференції «Мовна політика і мовна ситуація в Україні» доповідь на тему: «Лексичні девіації в сучасному суспільному мовленні (на матеріалі сайтів «Цензор.нет» та «Українська правда»)».

Розділ I. Лексика як ключовий маркер девіантної комунікації у сучасному суспільному мовленні

1.1 Українська лінгвістична девіатологія: стан і перспективи розвитку

Засновником вивчення девіантної комунікації в українському мовознавстві вважають Ф. Бацевича, який присвятив свої наукові розвідки саме дослідженню комунікативної девіації.

Свої розвідки в цій галузі лінгвістики автор відобразив у працях «Основи комунікативної девіатології» (2000); «Основи комунікативної лінгвістики» (2004); «Нариси з комунікативної лінгвістики» (2003); «Лінгвістична генологія: проблеми і перспективи» (2005); «Вступ до лінгвістичної генології» (2006); «Вступ до лінгвістичної прагматики» (2011); «Коммуникативные девиации и условия успешности речевого жанра» (2012). Цікавість автора до цієї проблематики можна спостерігати у хронології його публікацій, де досліджував девіації в мовленні, мовних структурах та мовних засобах. Він проводив дослідження, спрямовані на виявлення та пояснення відхилень в уживанні слів, граматичних конструкцій та фонетичних явищ.

У праці «Основи комунікативної девіатології» науковець розглядає девіації у художніх текстах в аспекті породження мовлення й вважає головними причинами виникнення різних їх типів – порушення вербалізації та процесів комунікації [11]. Автор пропонує два підходи: апріорний (узуальний) й апостеріорний (актуальний) [11, с. 16]. Особливо важливою є класифікація девіацій, пов'язана з мовною та комунікативною компетенціями мовців [12, с. 32], яку автор згодом доповнює в «Словнику термінів міжкультурної комунікації» [54]. Комунікативні девіації, пов'язані з мовною компетенцією, ураховують такі механізми внутрішнього мовлення, як операції розчленування початкового задуму, категоризації виділених аспектів і їх синтезування з потенційними синтагма- й парадигматичними структурами. Під порушеннями комунікативної компетенції мовців автор розуміє порушення орієнтацій мовця на особу адресата та ситуацію спілкування.

У «Нарисах з комунікативної лінгвістики» Ф. Бацевич розрізняє комунікативні девіації, пов'язані з формуванням і сприйняттям як мовленнєвих жанрів, так і мовленнєвих актів. Серед таких автор розрізняє девіації, пов'язані з лінгвокогнітивною діяльністю адресанта й адресата, його орієнтаціями на особу адресата та процес спілкування. У цій же роботі автор пропонує типологію девіативних випадків у межах лексичних параметрів у спонтанному мовленні (коментарі футбольних матчів), а саме порушення словесної реалізації цих параметрів на поверховому рівні побудови семантико-синтаксичної структури повідомлень [10].

У праці «Основи комунікативної лінгвістики» Ф. Бацевич подає розширену типологію девіацій, урахувуючи також причини й «механізми» їх виникнення в динамічних процесах породження складових дискурсу (девіації, створені адресантом та адресатом, спричинені процесом комунікації (контактом) і девіації, пов'язані з мовним кодом) [12].

У монографії «Лінгвістична генологія: проблеми і перспективи» [9] та навчальному посібнику «Вступ до лінгвістичної генології» [7] дослідник аналізує проблеми породження й сприйняття мовленнєвих жанрів та пропонує практичний аналіз мовленнєвих жанрів різних дискурсів.

У підручнику «Вступ до лінгвістичної прагматики» науковець досліджує загальні умови успішності як мовленнєвих актів, так і дискурсів. Під умовами успішності спілкування Ф. Бацевич розуміє сукупність когнітивно-психологічних, поведінкових, лінгвістичних чинників, які є основою дієвого, кооперативного, недевіативного спілкування [8].

В. Барчук виокремлює девіації-помилки і девіації, зумовлені рівнем володіння українською мовою, та девіації як семантико-стилістичні засоби крізь призму їхнього впливу на публічну комунікацію та формування адекватного медійного дискурсу [6]

О. Селіванова досліджує комунікативний шум як перешкоду комунікації [51]. На її думку, мовленнєві девіації визначені несформованістю комунікативної компетенції, мовленнєвих умінь і навичок, поганим знанням

культурно-соціальних норм мови, стандартів відповідності вживання слів і висловлень у певних сферах спілкування, низьким ступенем сформованості комунікативної компетенції.

Проблемам дослідження відхилень у лінгвістиці представлено низку дисертаційних робіт. Г. Бардукова у своїх дослідженнях використовує системно-теоретичний підхід та надає класифікацію типів порушення чинної нормативної в українській мові системи фраземіки, виокремлюючи диференційовано-формальні, формальносемантичні, семантичні та функційні інноваційні девіації фразеології. Такий підхід дозволяє зрозуміти, як розраховані фразеологічні одиниці, яку норму чи правило вони порушують і яку функцію виконують у мовленні. Класифікація типів порушення норм мовлення допомагає визначити конкретні мовні явища, які є відхиленнями від звичайних мовних структур. Таке дослідження може бути корисним для лінгвістів, перекладачів, редакторів та інших фахівців, які працюють з українською мовою і зацікавлені в розумінні та використанні фразеологізмів [5].

Г. Джунусалієва та Н. Ковальська в роботі «Комунікативні девіації в контексті теорії мовної комунікації» досліджують причини та механізми девіантної комунікації в контексті сучасної теорії мовленнєвої комунікації, зосереджуючи основну увагу на природі комунікативних порушень і види ненормативної комунікації [8].

Н. Голікова в науковій розвідці «Мовно-комунікативні девіації в українському соціокультурному просторі» аналізує типові порушення різних норм сучасної української літературної мови, які є комунікативними аномаліями, тому що вони викликають розбіжності та ускладнення у спілкуванні. Їх аналіз є важливим для вдосконалення комунікативної ефективності особистості та підвищення рівня мовленнєвої культури. Когнітивно-комунікативний аспект вивчення комунікативних аномалій зосереджений на розумінні мотивів нормативного відхилення в комунікативному акті [19].

Яшенкова О.В. для позначення різного типу непорозумінь під час спілкування використовує термін “комунікативна невдача”, визначаючи його як “негативний результат комунікації (спілкування), недосягнення адресантом комунікативної мети та прагматичних спрямувань, а також відсутність взаєморозуміння та згоди між комунікантами” [68, с. 115].

Л. Славова використовує когнітивно-комунікативний аспект вивчення комунікативних аномалій. Науковиця аналізує мотиви нормативного відхилення в комунікативному акті та пропонує класифікацію комунікативних порушень мовного, мовленнєвого та лінгвокогнітивного спрямування в сучасному англійському мовленні [53]. Цій тематиці присвятили свою статтю «Очі як важливий засіб невербальної комунікації: комунікативні невдачі» В. Тарасова й А. Бек [59].

О. Руда, під наставництвом Л. Ставицької, у своєму дослідженні «Комунікативні невдачі в умовах українсько-російського білінгвізму» вивчає основу та вектори появи девіацій в українсько-російському двомовному середовищі [50].

Н. Печко у своїй роботі досліджує лінгвокогнітивні й дискурсивні аспекти непорозуміння як типу інтерпретації на матеріалі англійського діалогічного мовлення. Авторка випрацювала модель ментальної репрезентації дискурсу для вивчення непорозуміння як типу інтерпретації на матеріалі англійських діалогічних єдностей, визначила основні різновиди непорозуміння й з'ясувала лінгвокогнітивні чинники, які зумовлюють їх породження (індивідуально-когнітивні та мовленнєво-інтерактивні чинники), також виокремила дискурсивні моделі й маркери непорозуміння в англійських художніх творах [42].

Девіантна комунікація розглядається як відхилення від норми в мовленні, що може бути прямим результатом невимушеності та неформальності розмови. Цей тип комунікації виникає без попереднього планування та підготовки, відбувається спонтанно. О. Почепинська вважає, що девіації в мовленні мають свої функції, які варто враховувати. Вони можуть виконувати роль комічного

ефекту, засобу привернення уваги чи створення емоційного зв'язку з аудиторією. Таким чином, девіантна комунікація може бути важливим засобом впливу на оточуючих. Запланована художня комунікація також може включати девіації, але вони вже працюють в рамках створеного автором діалогу. Такі девіації можуть використовуватися для підкреслення характерів персонажів, створення особливої атмосфери, підсилення ефекту драматичності. О. Почепинська розглядає девіантну комунікацію як важливий елемент живого мовлення та художньої комунікації. Вона відзначає, що девіації мають свої спеціальні функції, які можуть бути використані для досягнення певних комунікативних цілей [47].

О. Мільченко під керівництвом В. Чумака створила у своїй дисертації класифікацію семантичних девіацій у нормативно-правових текстах та рекомендації щодо семантико-синтаксичного оформлення текстів нормативно-правових актів відповідно до рівнів текстової організації з метою пропедевтики семантично аномальних слововживань. Авторка вбачає в різноманітних аномальних зрушеннях семантичної структури правничих текстів небажані явища, які можуть мати серйозні юридичні наслідки при тлумаченні та застосуванні правових норм. Дослідниця класифікує девіації на лінгвотекстові (лексико-семантичні, граматико-семантичні й функціонально-семантичні девіації) і логіко-семантичні девіації (логіко-лінгвістичні й онтологічні девіації) [40].

О. Дубцова [22] висвітлила лінгвокогнітивну природу комунікативних невдач на матеріалі американського кінодискурсу, спираючись на когнітивну теорію динамічного конструювання значення й дослідження концептів і фреймів. Дослідниця встановлює причини виникнення комунікативних невдач з урахуванням контекстуальних особливостей, розробляє класифікацію лінгвокогнітивних причин комунікативних невдач, аналізує вплив лінгвальних, лінгвокогнітивних та екстралінгвальних чинників на виникнення комунікативних невдач.

Д. Кононова досліджує засоби запобігання комунікативних невдач у вираженні каузації в комунікативних ситуаціях офіційного та неофіційного спілкування на матеріалі сучасної англійської мови [36]. Г. Васильєва визначила причини комунікативних девіацій, пов'язаних із мовленнєвим жанром застереження [16]. Умови (не)успішності відеоінтерв'ю й комунікативні девіації в інтерв'ю на матеріалі німецької та української преси досліджує Х. Дяків [26, 27].

І. Карпа вивчає причини виникнення комунікативних девіацій в інтерактивній віртуальній комунікації (на матеріалі інформаційно-довідкового сервісу Yahoo! Answers) [33]. Власне лінгвістичне дослідження девіацій виконано в праці С. Борщевського «Семантична девіація історичних номінацій в англійському художньому дискурсі (на матеріалі романів В. Скотта)» [13]. С. Швачко у монографії «Сяйво забутих слів» [66] вивчає актуальні питання семантичної девіації слів (архаїзмів і неологізмів), а саме денумеральних конструювань.

Н. Акімова розглядає варіативність розуміння як мовну норму й зараховує до лінгвістичних механізмів виникнення варіативності розуміння тексту такі девіантні мовленнєві одиниці, як омоніми, полісемантичні слова, скорочення, маловідомі запозичення (особливо представлені латиницею), екзотизми, прецедентні тексти тощо [2].

Л. Чернюх у своїй дисертації аналізує свідомі та несвідомі мовні девіації в словацьких рекламних текстах на різних рівнях, виокремлюючи таким чином орфоепічні, орфографічні, лексико-семантичні, морфологічні, синтаксичні й стилістичні девіації. Водночас автор досліджує явище мовної гри та її прийомів [65]. Н. Чернюк вивчає мовні засоби позначення абстрактних сутностей і їх девіації [64].

М. Попович у навчальному посібнику «Основи міжкультурної комунікації» зосереджує увагу на проблемі невдач власне в міжкультурній комунікації [46]. У подібному напрямі М. Котов досліджує комунікативні невдачі в ситуації міжкультурного спілкування [37].

Т. Степикіна встановила способи попередження невдач у процесі формування міжкультурної компетенції й класифікує словесні комунікативні невдачі з урахуванням невербальних сигналів для уникнення збоїв у спілкуванні [57]. М. Стахів, яка займається українським комунікативним етикетом, запропонувала способи усунення комунікативних девіацій у педагогічному спілкуванні [56],

С. Дьячук досліджує орфоепічні помилки в мовленні студентів технічних спеціальностей [25], а В. Черниш – порушення правильності та типові помилки в англomовному професійно орієнтованому говорінні майбутніх учителів [63]. Л. Михайлець виявила та проаналізувала граматичні помилки в усному діловому мовленні державних службовців [39], а О. Проценко концентрує увагу на прагматичній самокорекції комунікантів в українському спонтанному мовленні [48].

Відомими є праці О. Пономаріва «Культура слова. Мовностилістичні поради» [45], щодо ортологічних досліджень і нормативної української мови, та Я. Радевича-Винницького «Етикет і культура спілкування» [49].

Отже, одним із підходів до вивчення девіантної комунікації є системно-теоретичний. В рамках цього підходу досліджується взаємодія між учасниками комунікації, комунікативні процеси, суспільні норми та цінності, які впливають на вияви девіаційного поведінки. Дослідження девіантної комунікації з точки зору комунікативного підходу зосереджені на аналізі текстів, жанрів та стратегій комунікації, які часто використовуються в девіантних ситуаціях. Дискурсивний підхід вивчення девіантної комунікації досліджує, які дискурсивні практики та структури сприяють формуванню та поширенню девіантних поглядів і поведінки. Когнітивний підхід акцентує на розумінні та сприйнятті інформації, зокрема у контексті девіантної комунікації. Дослідження девіантної комунікації в Інтернеті можуть бути корисними в розробці стратегій та політик для подолання агресивності, ксенофобії, кібербулінгу та інших аспектів девіантної поведінки. Однак треба враховувати, що вивчення девіантної комунікації в Інтернеті вимагає специфічних підходів,

оскільки це середовище відрізняється від традиційної комунікації у реальному житті.

Загалом, вивчення девіантної комунікації має великий потенціал для розуміння та покращення комунікативних процесів в різних сферах життя. Дослідження в цій області сприятимуть розвитку наукових підходів, методик та стратегій впливу на девіантну комунікацію з метою побудови більш гармонійного та толерантного суспільства.

1.2 Мовні девіації як критерій комунікативної компетентності

Ефективним називається таке спілкування, яке виконується через вплив мови, жестів чи міміки однієї людини на іншу, результатом яких є певні зміни у сприйнятті мови іншим адресантом.

Розглядаючи процес комунікації, варто звернути увагу на компетентнісні характеристики посередника: психологічні та комунікативні. Особливу увагу привертають комунікативні знання, якими послуговується посередник в процесі діалогу. Недостатня компетентність посередника щодо реалізації таких принципів може втілюватись у формі мовних девіацій.

Негативна комунікація, як правило, виникає через різні причини, зокрема через ті, що порушують об'єктивність та здатність аналізувати поведінку мовця, заперечення адресата, апатія, помилки у побудові висловлювань, неправильно дібрані тактики чи стратегії у спілкуванні.

Не менш значущими є особисті характеристики мовців, обставини спілкування, процес дії та розуміння, складність в досягненні комунікативної та фактичної мети, порушення принципу спілкування. Ці фактори можуть призводити до комунікативної девіації (відхилення), що прийнято вважати за недосагнення комунікативної цілі, відсутність взаєморозуміння і згоди між комунікантами [12, с. 239].

Мовні девіації, або комунікативні помилки - важливий критерій для оцінки комунікативної компетентності посередника в процесі переговорів. Комунікативна компетентність посередника передбачає не лише розуміння

основних принципів ведення переговорів, але й здатність ефективно використовувати мовні інструменти для досягнення мети та збереження гармонії між сторонами.

Комунікативні проблеми можуть виникнути через нездійснення або неповну реалізацію комунікативного наміру мовця, повне або часткове нерозуміння його повідомлення адресатом, а також непередбачувані нічим та небажані ефекти, які виникають під час спілкування [38, с.498].

Результатом впливу таких факторів є явище комунікативної невдачі. Ф. Бацевич визначає комунікативну невдачу або «комунікативну девіацію» як недосягнення адресантом комунікативної мети; [12, с. 239].

Комунікативна невдача провокаційного мовлення – це негативний результат процесу інформаційного обміну, коли реципієнт здогадується про істинні наміри та інтенції провокатора і, як наслідок, останній не досягає своєї комунікативної цілі. До причин виникнення комунікативних невдач, яких зазнає адресант-провокатор, належать, суб'єктивний фактор, небажання реципієнта ділитись певною інформацією; легковажне ставлення провокатора до комунікативної позиції реципієнта, до рівня його комунікативної компетенції, емоційного та психологічного стану, оскільки в процесі провокаційного спілкування можна натрапити як на необізнаного комуніканта, який просто може не володіти бажаною для провокатора інформацією, так і на значно вправнішого співрозмовника, і тоді провокація набуває зворотного характеру; не чітко сформований стратегічний план, коли комунікант обирає хибні та неефективні способи мовленнєвого впливу [38, с. 499]

Зазначмо важливий аспект комунікації, пов'язаний із забезпеченням акустичного сприйняття та можливими викривленнями повідомлень через неправильне акустичне забезпечення. Декілька ключових пунктів, які варто врахувати: 1) інтонація і вербальний зміст: неспівпадіння інтонації та вербального змісту може призвести до непорозумінь та викривлень. Наприклад, невірна інтонація може змінити емоційний тон чи загальний смисл повідомлення; 2) поріг сприйняття: якщо адресат має обмежений поріг

сприйняття певних звукових характеристик мовлення (наприклад, низька чутливість до певних звуків чи частот), це може призводити до викривлень або неправильного сприйняття повідомлення; 3) сторонні звуки: загроза викривлення також може існувати через сторонні звуки в навколишньому середовищі, які можуть впливати на якість акустичного сприйняття. Це може включати шум від технічних пристроїв, розмови інших осіб тощо.

Комунікативна невдача провокаційного мовлення - це негативний результат процесу обміну інформацією, коли реципієнт розуміє справжні наміри та інтенції провокатора і, як наслідок, останній не досягає своєї комунікативної мети. Комунікативні невдачі адресанта-провокатора можуть виникати з різних причин. Серед них - суб'єктивний фактор, що визначається небажанням реципієнта ділитись конкретною інформацією. Додатково, легковажне ставлення провокатора до комунікативної позиції реципієнта, його рівня комунікативної компетенції, а також емоційного та психологічного стану може впливати на виникнення таких невдач. Важливо враховувати, що у процесі провокаційного спілкування адресант може стикнутися як з необізнаним співрозмовником, який може не мати необхідної для провокатора інформації, так і з досвідченим супротивником, що може змінити характер провокації. Також важливо враховувати відсутність відповідності принципам мовних рівнів, що може виявлятися у фонетичних (порушення орфоепічних норм та правил вимови), морфологічних (використання експресивних модифікацій власних назв, дейктичних та субстантивованих слів), лексичних (вживання okazіоналізмів, вузькопрофільних слів, жаргонізмів і т. д.), і лексико-семантичних факторах. Це включає недостатнє вираження змісту висловлювання, відсутність преференціальної визначеності та мовну надлишковість.

Так, дослідження типології помилок, які виникають у процесі примирення сторін, поділено на три групи: помилки, що виникають із загального контексту комунікативної події, помилки, пов'язані із змістом повідомлення та помилки, наближені до суджень, наприклад норми етикету чи

непорозуміння. Найбільш поширеними у реалізації кризових переговорів є останні 2 групи, оскільки стосуються винного і можуть привести до зриву переговорів. З метою передбачити наслідки впливу цих помилок, запропоновано розглядати помилки, що стосуються добору якісних технік комунікації та помилок, які пов'язані із суб'єктивним змінені сприйняття однією із сторін роботи посередника. Існує декілька підходів щодо способів виправлення комунікативних помилок. Зокрема, Н. Л Дордрехк у своїй роботі «Останні тенденції дискурсу та діалогу» пропонує в якості інструментів реакції на помилки використовувати такі форми відповіді як повторення, перефразування, зміна та спростування [69]. Поряд із цим, інші науковці, такі як Дж. Реб, Б. Крей та інші, наполягають на застосуванні технік пояснення, вибачень, матеріальної компенсації. Однак всі техніки є надійними за конкретних обставин і важко імплементуються у контекст перемовин. Комунікативними виправленнями невдач в межах процесу переговорів можуть бути заперечення або спростування, ухиляння від відповідальності, зменшення образи в межах події, дії спрямовані на виправлення помилок. Так, якщо перші дві категорії спрямовані на зменшення ролі відповідальності, то інші – на ідею примирення через образи [69].

Таким чином, професійна компетентність посередника у процесі переговорів передбачає врахування як комунікативних, так і психологічних та інших профільних знань. Однак, важливим є те, що основу реалізації будь-яких намірів адресанта щодо адресата становлять комунікативні конструкції. Вживання правильних мовленнєвих інструментів дозволяє посереднику проводити ефективну комунікацію і навпаки, некомпетентне послуговування комунікативними прийомами може стати причиною появи комунікативних збоїв. Комунікативні помилки, або ж мовні девіації становлять собою комплексний корпус лінгвістичних та екстралінгвістичних компонентів, які реалізуються лише за умов неналежної співпраці між комунікантами і можуть бути вираженими як вербальними, так і невербальними засобами комунікації. Подальші дослідження вбачаємо у вивченні трансформації мовних девіацій у

категорію конфліктогенів, які можуть слугувати факторами ескалації міжособистісних конфліктів.

Дослідження помилок, що виникають у процесі примирення сторін, можна поділити на три групи: помилки, пов'язані із загальним контекстом комунікативної події; помилки, що стосуються змісту повідомлення; і помилки, близькі до суджень, такі як норми етикету чи непорозуміння. Останні дві групи є найпоширенішими під час кризових переговорів, оскільки вони можуть впливати на виникаючий конфлікт та призвести до зриву переговорів. Для передбачення наслідків цих помилок, можна розглядати їх за двома аспектами: помилки, пов'язані з вибором якісних технік комунікації, і помилки, які виникають через суб'єктивне сприйняття однією із сторін роботи співрозмовника.

Існують різні підходи до виправлення комунікативних помилок. Деякі автори, зокрема Н. Дордрехк, рекомендують використовувати такі форми відповіді, як повторення, перефразування, зміна та спростування. Інші, такі як Дж. Реб, Б. Крей та інші, відзначають важливість застосування технік пояснення, вибачень та матеріальної компенсації. Однак ефективність цих технік залежить від конкретних обставин і може бути складно реалізована в контексті перемовин [69].

Комунікативні виправлення помилок можуть включати заперечення або спростування, ухиляння від відповідальності, зменшення образи або дії, спрямовані на виправлення помилок. Якщо перші дві категорії спрямовані на зменшення ролі відповідальності, то інші можуть сприяти ідеї примирення через усунення образи.

Професійна компетентність посередника у переговорному процесі передбачає розуміння як комунікативних, так і психологічних та інших профільних аспектів. Важливо використовувати правильні мовленнєві інструменти для ефективної комунікації, оскільки некомпетентне використання може викликати комунікативні збої. Комунікативні помилки представляють собою складний корпус лінгвістичних та екстралінгвістичних елементів, які

виникають при неналежній взаємодії комунікантів і можуть виявлятися як вербальні, так і невербальні форми комунікації. Майбутні дослідження можуть зосередитися на трансформації мовних девіацій у конфліктогенні фактори, які можуть сприяти ескалації міжособистісних конфліктів.

Професійна компетентності посередника у переговорному процесі дуже точний і відзначає ключові аспекти успішної комунікації. Також важливо враховувати психологічні та інші аспекти, оскільки вони значно впливають на динаміку переговорів. Використання правильних мовленнєвих інструментів дійсно визначає ефективність комунікації, а некомпетентне використання може призводити до комунікативних збоїв та непорозумінь. Комунікативні помилки можуть бути складним явищем, що охоплює різноманітні лінгвістичні та невербальні аспекти.

Ідея трансформації мовних девіацій у конфліктогенні фактори вказує на важливість розуміння, як мовленнєві нюанси можуть впливати на виникнення та ескалацію конфліктів. Це напрямок досліджень може розкрити нові можливості для покращення міжособистісної взаємодії та розвитку стратегій управління конфліктами.

Причинами неякісної комунікації можуть бути: недостатня увага до словесних та невербальних сигналів, що призводить до неправильного розуміння повідомлень; страх перед конфліктом або невпевненість у своїх комунікаційних навичках; недостатня чіткість та конкретність у висловлюваннях; використання незрозумілої або вульгарної мови; використання негативних емоцій, які заважають об'єктивному сприйняттю повідомлень; недостатня вміння слухати та розуміти позицію співрозмовника.

Комунікативна невдача виникає, коли учасники комунікації не досягають своєї комунікативної мети, тобто не досягають згоди і взаєморозуміння. Це може бути наслідком різних факторів, таких як недостатні навички комунікації, незрозумілість або невірна інтерпретація повідомлень, недотримання комунікативних норм і т.д. Комунікативна невдача може мати різні прояви, такі як непорозуміння, конфлікти, неприйняття інформації, втрата довіри тощо. Це

може призвести до погіршення взаємин між учасниками спілкування, зниження ефективності комунікації і негативних наслідків для стосунків і роботи. Комунікативна девіація виявляється у тому, що учасники комунікації не розуміють один одного і не знаходять спільної мови. Це може статися, наприклад, через відсутність спільного словника, різні культурні контексти, різні способи сприйняття повідомлень тощо. Як результат, повідомлення може бути неправильно сприйняте або неправильно передане, що призводить до виникнення непорозумінь і конфліктів. Відношення між учасниками комунікації, їхні навички і стиль спілкування, а також контекст комунікації впливають на ймовірність виникнення комунікативної невдачі. Для запобігання таким ситуаціям важливо вдосконалювати свої комунікативні навички, уважно слухати і розуміти співрозмовника, враховувати його потреби і особливості. Також важливо культурна чутливість і уміння адаптувати свій стиль спілкування до контексту комунікації.

1.3 Мовні девіації як вияв комунікативної інтенції

Традиційно мовні девіації розглядають як комунікативні невдачі [12]. За Ф. Бацевичем, якщо в основі девіацій, пов'язаних з мовною компетенцією мовців лежить конфлікт між когнітивним і мовним, то в основі комунікативних девіацій лежить порушення імплікованих у мовленнєвій діяльності правил (законів) мовленнєвого спілкування (мовленнєвої поведінки, стратегій мовлення тощо) [12].

Комунікативні невдачі виявляються в порушеннях не мовної, а комунікативної семантики. Таким чином, девіації, які пов'язані з мовною компетенцією, визначаються специфікою лексичної й граматичної семантики, а девіації, які пов'язані з комунікативною компетенцією, визначаються специфікою комунікативної семантики, тобто прагматичної в своїй основі [12].

Ознакою неуспішної комунікації є: комунікативний збій – коли недостатньо розуміння партнера по комунікації, можуть виникати непорозуміння, неправильне тлумачення думок або інформації, недоліки в

передачі повідомлення, проблеми зі сприйняттям інформації, зміни змісту чи сутності ідеї тощо. Це може призвести до втрати цілей комунікації, складнощів у вирішенні проблем, незадоволення сторін від спілкування, конфліктів тощо; комунікативний провал (неадекватна комунікація), повне нерозуміння між комунікантами. Комунікативний провал може бути ще серйознішим. Він включає в себе ситуації, коли спілкування зовсім не досягає мети або викликає негативні емоції. Це може спричинятися нежиттєвою мовою, образливими або неприйнятними висловлюваннями, нав'язливими підтекстами або погрозами, непрофесійним поведінням, неправильною поведінкою по відношенню до співрозмовника тощо

До комунікативних девіацій зараховується нездійснення або неповне здійснення комунікативного наміру адресанта через повне або часткове нерозуміння його повідомлення адресатом, а також непередбачуваний і небажаний ефект (наприклад, образа, роздратування, подив), що виникає під час спілкування. Їх пов'язують з особистими характеристиками комунікантів, обставинами спілкування, процесами вербалізації та розуміння, труднощами досягнення комунікативних і практичних цілей, порушенням принципу комунікативної контактності [8]

Причиною комунікативних девіацій може бути комунікативний шум, або комунікативні бар'єри. Наприклад, коли телефонне повідомлення не доходить до адресата через переривання телефонного зв'язку (фізичний бар'єр); адекватне декодування отриманого повідомлення не відбувається через незнання адресатом мовного коду, що використовує адресант (лінгвістичний бар'єр); комуніканти не досягають згоди через вікову різницю (соціальний бар'єр).

Варто зауважити, що не завжди непорозуміння між учасниками призводять до неуспішної комунікації. Виходячи з цього, виділяють повну комунікативну невдачу і комунікативне ускладнення. Комунікативні ускладнення можуть бути нейтралізовані за допомогою таких додаткових мовленнєвих дій, як перепитування, уточнення, пояснення, навідного

запитання, перефразування. Такі дії сприяють відновленню нормального подальшого розвитку інформаційного обміну.

У процесі комунікації можуть траплятися помилки, які називають «комунікативним самогубством». Така девіація під час комунікації може зробити подальший інформаційний обмін неефективним. У теорії мовної комунікації в аспекті розгляду комунікативних невдач виділяють таке поняття, як «негармонійне спілкування». Під негармонійним спілкуванням визначають тип мовленнєвої взаємодії, який має принаймні одну з таких характеристик: – вербальне чи невербальне вираження негативних настанов щодо змісту мовлення або особистості співрозмовника; – неприйнятна для одного чи обох співрозмовників тональність мовлення; – неузгодженість або конфронтаційність мовленнєвих стратегій і тактик співрозмовників; – відсутність щирої зацікавленості у предметі розмови або змісті висловлювання; – відсутність ефективного результату комунікативного акту. Тобто, таке спілкування різниться за причинами, що зумовлюють дисгармонію; за ступенем її прояву (від легкого комунікативного дискомфорту в одного комуніканта до відвертого комунікативно-міжособистісного конфлікту); за особливостями поведінки учасників комунікації; за способом долання комунікативних перешкод [8].

Комунікативна девіація прямо або опосередковано може стати причиною початку комунікативного конфлікту. Вона може бути двох типів: 1) девіація, яка не впливає на подальше зародження конфлікту (неконфліктогенна); 2) девіація, суттєво впливає на ймовірність зародження конфлікту (конфліктогенна) [9].

Мовні девіації конфліктогенного характеру створюються автором навмисне, свідомо для досягнення комунікативної інтенції. Сюди можна віднести спотворення мовного коду, які передбачають перекривлення специфічної вимови представників певного етносу, соціальної групи, індивідуальних особливостей вимови особи тощо.

Комунікативні девіації, як правило, у більшості випадків їх виникнення зароджуються випадково, неусвідомлено. Це може стосуватись таких складників: мовний код і особа адресата.

Таким чином, комунікативні невдачі виникають, як правило, внаслідок порушення правил (законів, постулатів) мовленнєвого спілкування, тобто недотримання комунікативних індексів, які за свою природою не лише мовні, а й когнітивні. Учасники процесу комунікації втілюють свої інтенції в спілкуванні, яке безпосередньо пов'язане з міжособистісними зв'язками і їхньою психологією; підлягає впливу соціальних факторів.

Натомість, девіації можуть розглядатись як свідомий вибір автора, для досягнення певної комунікативної мети. В. Барчук виокремлює девіації-помилки і девіації, зумовлені рівнем володіння українською мовою, та девіації як семантико-стилістичні засоби крізь призму їхнього впливу на публічну комунікацію та формування адекватного медійного дискурсу [6, с. 37].

Теоретичною основою нашого дослідження є мовні девіації. З одного боку, це комунікативна помилка, а з іншого – засіб досягнення комунікативної мети. Умисні девіації на різних рівнях мови рідкісні, натомість у лексиці умисні девіації як засіб найбільше репрезентовані.

Нашою концепцією є умисні девіації, які свідомо автор вживає для досягнення комунікативної інтенції; росіянізми, зумовлені попереднім мовленнєвим досвідом, які вкраплюються і стають непомітними для автора; девіації-огріхи, які характеризують рівень володіння мови автором.

Розглянемо девіації, які автори свідомо використовують для досягнення певної комунікативної мети. З цього погляду звернемо увагу на масове використання обценної лексики як типового явища сучасного українського медійного дискурсу. Девіації постають не як незнання мовної норми, а як свідоме вживання; прийнятна для авторів форма висловлення.

Висновки

Українська мова в інтернеті зустрічається як в стандартному варіанті, так і в різних діалектах і жаргонах. Це відбивається як на словниковому складі, так і на граматиці. З'являються нові сленгові слова і вислови, які пов'язані з технологіями, соціальними мережами, геймінгом тощо. Оскільки інтернет є місцем обміну інформацією та спілкування, він впливає на українську мову не тільки лексично, але й морфологічно, синтаксично та стилістично. Інтернет не тільки розширює словниковий запас, але й змінює способи вживання слів та синтаксичні конструкції. Також варто зазначити, що інтернет впливає на стилістичні особливості української мови. У соціальних мережах, блогах, форумах тощо можна спостерігати використання різних стилістичних прийомів – від іронії до жарти. Крім того, українська мова в інтернеті демонструється в різних втіленнях від формальних текстів до мемів та відеоскетчів. Загалом, інтернет відображає всю багатогранність та різноманітність сучасної української мови. Він є не тільки місцем спілкування, але й майданчиком для розвитку та еволюції мови, де відбуваються нові формування, з'являються нові слова та вислови. Це свідчить про живий розвиток української мови у сучасному інформаційному суспільстві.

Засновником вивчення девіантної комунікації в українському мовознавстві вважають Ф. Бацевича, який присвятив свої наукові розвідки саме дослідженню комунікативної девіації в різних галузях мовознавства. Свої розвідки в цій галузі лінгвістики автор відобразив у працях «Основи комунікативної девіатології» (2000); «Основи комунікативної лінгвістики» (2004); «Нариси з комунікативної лінгвістики» (2003); «Лінгвістична генологія: проблеми і перспективи» (2005); «Вступ до лінгвістичної генології» (2006); «Вступ до лінгвістичної прагматики» (2011); «Коммуникативные девиации и условия успешности речевого жанра» (2012).

До комунікативних девіацій зараховується нездійснення або неповне здійснення комунікативного наміру адресанта через повне або часткове нерозуміння його повідомлення адресатом, а також непередбачуваний і небажаний ефект (наприклад, образа, роздратування, подив), що виникає під

час спілкування. Їх пов'язують з особистими характеристиками комунікантів, обставинами спілкування, процесами вербалізації та розуміння, труднощами досягнення комунікативних і практичних цілей, порушенням принципу комунікативної контактності [8]

Крім того, водночас віртуальний світ відкриває нові можливості для української культури та мови. Завдяки Інтернету, українська мова може отримати нові слова, вирази та смисли, а також зберегти своєрідний колорит у світі глобалізації. Віртуальна спільнота також дозволяє українцям обмінюватися думками, ідеями та культурними цінностями з людьми з усього світу, що сприяє розширенню світогляду та підвищенню культурного рівня. Однак, варто відмітити, що вплив віртуального світу на українську спільноту не обмежується лише позитивними аспектами. Він також може привести до розпаду традиційних цінностей та звичаїв, а також до зменшення фізичної активності і соціального спілкування у реальному світі. Отже, водночас віртуальний світ є каталізатором для української спільноти, забезпечуючи інноваційний та перемішуваний контент, але й вимагаючи обережного підходу до використання та спілкування в цьому просторі.

Розділ II. Структура, семантика та функціональні особливості девіантної лексики у текстах блогів інформаційних сайтів «Цензор.нет» та «Українська правда»

У нашому дослідженні ми будемо розглядати мовні девіації на матеріалі текстів блогів інтернет-видань «Цензор.нет» та «Українська правда» за таким принципом: за різновидом лексичних девіацій. Це зумовлено тим, що кожен автор має свій стиль, свої особливості формування тексту. Наш аналіз буде спрямований на характеристику неумисних девіацій, що зумовлені задовільним рівнем володінням українською мовою внаслідок переходу з російської, та умисних, які постають як свідомий вибір автора, щоб досягти певної комунікативної мети.

Ми виокремили у текстах такі групи девіацій:

1. умисні девіації;
2. росіянізми та суржик як маркер попереднього мовленнєвого досвіду;
3. девіації-огріхи (помилки), зумовлені рівнем володіння українською мовою;
4. знижена лексика (обсценна).

Український суспільний дискурс перебуває у важкому становищі. Перш за все, це зумовлено війною. Вона спричинює високу емоційність і часто конфліктну комунікацію суспільного мовлення. Крім того, автори, які були російськомовними, сьогодні стали активно писати свої дописи українською. Звертаючи увагу на всі наведені чинники, можна стверджувати, що девіації є поширеним явищем у сучасній суспільній комунікації, характерною особливістю сучасного публічного мовлення.

Варто звернути увагу й на те, що стали розмитими норми етикету та пристойності, які ще вчора були обов'язковою умовою успішної комунікації. Це зумовлено тим, що суспільно резонансні вчинки людей різних суспільних верст, зокрема представників влади та бюрократичного апарату держави, в умовах жертовної війни сприймаються дуже емоційно, особливо якщо ці вчинки протиправні чи аморальні. На тлі таких суспільних подразників

вживання девіантної лексики видається цілком прийнятним, а з морально-етичного погляду незіставним із аморальністю дій чи поведінки тих, для кого війна не є чинником громадянського обов'язку, ні совісті. З іншого боку, щодо тих, хто руйнує своїми діями суспільні і державні основи, цілком може бути застосована будь-яка, зокрема й обценна лексика.

Розглянемо девіації, які автори свідомо використовують для досягнення певної комунікативної мети. З цього погляду звернемо увагу на масове використання обценної лексики як типового явища сучасного українського медійного дискурсу. Девіації постають не як незнання мовної норми, а як свідоме вживання, прийятна для авторів форма висловлення. Власне непристойні, нецензурні слова та вислови, на які завжди в публічному мовленні була накладена заборона, табу, раніше приховані в обценному пласті ненормативної лексики вийшли на поверхню суспільної комунікації. Обценну лексику, попри те що вона здебільшого має прозору семантику, зазвичай ігнорують автори лінгвістичних досліджень та укладачі лексикографічних видань. Тому ми вирішили розглянути обценну лексику (вульгаризми) окремо, оскільки вона складає особливий тип мовленнєвих засобів.

2.1 Типові лексичні девіації як відхилення від мовної норми у блогах інтернет-видань «Цензор.нет» та «Українська правда»

Напруженість у державі та інформаційна війна спричиняють конфлікти, загострення взаємин та посилення емоційних реакцій. Це займає важливе місце в сучасному інформаційному просторі. На сьогоднішній день дуже важко розрізнити правду від брехні, оскільки інформація може бути спотвореною, маніпульованою або просто неперевіреною. Суспільна комунікація стає способом вираження своїх емоцій. Саме гострота висвітлення всіх подій через прямоту висловлювань та оцінок й зумовлює появу нового типу девіацій.

Основу вивчення девіацій в українському мовознавстві заклав Ф. Бацевич, виокремлюючи мовні девіації як комунікативні невдачі [12, с. 213-249]. В. Барчук виокремлює девіації-помилки і девіації, зумовлені рівнем

володіння українською мовою, та девіації як семантико-стилістичні засоби крізь призму їхнього впливу на публічну комунікацію та формування адекватного медійного дискурсу [6, с. 37].

У нашому дослідженні ми будемо розглядати мовні девіації на матеріалі текстів блогів інтернет-видань «Цензор.нет» та «Українська правда» за типами девіацій. Наш аналіз буде спрямований на характеристику неумисних девіацій, що зумовлені задовільним рівнем володінням українською мовою внаслідок переходу з російської, та умисних, які постають як свідомий вибір автора, щоб досягти певної комунікативної мети.

2.1.1 Умисні девіації

Цікавими, на наш погляд, є умисні мовні девіації як один із засобів текстотворення та розкриття ідейно-змістового наповнення публічної комунікації, яка для блогера є формою представлення власної громадянської позиції [6, с. 38-39]. Леся Ставицька, авторка книги «Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики», пояснює, що головне завдання образи – знизити соціальний статус опонента і таким чином ствердити свою перевагу. У цьому разі реалізується агресія ворожості, адже лайку призначено для того, щоб завдати моральних збитків [55, с.24].

Білозерська Олена. До війни була журналістом, у 2014 році пішла добровольцем на фронт. Зараз офіцер ЗСУ, снайперка, командир взводу САУ у 503-му окремому батальйоні морської піхоти. Блогер, активно веде свій блог на «Цензор.нет». Її тексти виражаються яскравістю, правильністю написання орфографічних норм. У дописах Олени Білозерської ми не зустрічали девіацій-огріхів чи росіянізмів. Якщо авторка й вживає девіації, то це умисні, задля досягнення певної комунікативної мети

У статті «Про мажорів» Олена Білозерська використовує сленгізми, на наш погляд, свідомі девіації *мажор*, *шишка*: «*А давайте поговоримо про мажорів. Отих синочків різних "шишок", які розважаються в тилу з купленими довідками і не хочуть служити у війську*» [72]. Словник сучасного

українського сленгу Slownyk.me подає визначення **Мажор** -а) ч.; мол.; неохвальн. 1. Матеріально забезпечена молода людина, яка вдає із себе представника еліти і підкреслює свою вищість над іншими [slownyk.me]. Лексема *мажор* це запозичення, зокрема з української. Оскільки звання військового *майор* – це дослівно *major*, тобто це *старший*, тут прочитано через [j]. В цьому значенні це слово зайшло тепер, коли сформувалась так звана нова суспільна фінансово-промислова еліта і їхні діти, не заробивши на відповідні матеріальні блага, ведуть себе як «господарі» життя. Авторка у статті мала на меті розповісти про дітей багатих чиновників, які живуть і розважаються за батьківський рахунок і їм дозволяється все. Не називають мажорами тих, хто самі зробили кар'єру; **Шишка** -и), ж. людина на високій посаді, авторитет [slownyk.me]. Лексема *шишка* це запозичення з російської мови; так називають людину, яка обіймає важливу посаду. У прикладі *«Як повідомити суспільству, що діти відомих політиків чи олігархів теж служать? Наше суспільство - не подарунок, які б репортажі з окопів йому не показували, а наші люди скажуть, що ці хлопці служать фіктивно і зі зброєю лише селфяться»*. Олена Білозерська тут використала англіцизм *«селфяться»*, яке утворилось з англ. «selfie» - фото. Sum.in.ua подає таке визначення: фотографічний автопортрет, переважно зроблений на цифрову фотокамеру (смартфон, цифрового фотоапарата, веб-камери тощо) для поширення у соцмережах [117]. Тобто, авторка тут використала умисну девіацію, щоб позначити осіб, до яких простий народ ставиться скептично, вороже налаштовано, через їхні аморальні вчинки. Натомість це заважає їхньому сприйняттю та адекватній оцінці тим військовим, котрі справді чесно та віддано захищають країну.

У своєму інтерв'ю «Українській правді. Життя» Олена Білозерська говорить: *«Всі мої побратими – унікальні люди, кожен гідний окремої книги. Вони справжня еліта війни, кращі з кращих. Хоча роздовбайі, звісно, ще ті. З мого досвіду, найкращі воїни – завжди роздовбайі»* [74]. **Роздовбай** – «людина, яка живе у своє задоволення, не хвилюється нічим» [myslovo.com]. Авторка, очевидно, мала на меті розповісти про своїх воїнів, що це мужні та вольові

люди, які живуть тут і зараз, не хвилюються що буде завтра. Саме такі і виживають у тому пеклі. Далі авторка говорить: *«У нашому батальйоні наразі я єдина жінка офіцер. Але мені доводилося бачити справжніх «мамань-комбатів»; була б я «бой-бабою» - жодних проблем би не було. Лексеми «мамань-комбат», «бой-баба» є кальками з російської мови, що в перекладі означає «бойова, сильна жінка»; у російській часто використовують презирливі лексеми «баба», «маманя»/ «мамаша» , характеризуючи жінок.*

Крім того у тексті представлені яскраві характеристичні росіянізми: *«У кожного вузького кола, і не лише снайперів, свої байки і свої прикмети, які зазвичай не виносяться на загал. Є прикмета, наприклад, що не можна брати "лічняк" (особисті речі) з тіл убитих ворогів».*

У тексті «Про ср*чі та їх наслідки для суспільства» авторка часто використовує новоутвори: *«хейтити»* в перекладі з англ. *«hate»* - ненавидіти, тобто це активна чи пасивна неконструктивна критика; *«банити»* в перекладі з англ. *«to ban»* - забороняти законом, наказом чи іншим формальним способом, тобто це заборонити доступ, право відповідати на дописи і тому подібні обмеження; *«хайп»* в перекладі з англ. *«hype»* - галас; хайпувати – бути на слуху: *«Далеко не всім українцям він подобався. Але не пам'ятаю, щоб українці хейтили його так, як пізніше в Фейсбуках хейтили усіх наступних президентів; Не пам'ятаю якихось пред'яв від українців до мене особисто, крім однієї – що не баню отих проросійських; У ті часи, якщо хотілося, щоб твоя публікація стала резонансною, щоб її помітили і обговорювали – треба було писати гостро, на межі дозволеного; Ні, я, звичайно, ніколи не писала те, чого насправді не думала, не займалася хайпом заради хайпу – але мені час від часу доводилося трохи "загострювати" формулювання, викликаючи в когось заперечення, а отже – дискусію» [73].*

Вершинін Михайло. Очільник патрульної поліції Маріуполя. Інтерв'ю Віолетті Кіртоці на «Цензор.нет».

У прикладі *«Були представники комунальних служб, які возили воду, паливо по лікарнях. Це було дуже стрьомно. Але потрібно було допомагати.*

Тому в це включилися і ми – все це возили і мої бійці, і я сам» [75]. Лексема **Стрьомно жаргон.** присл. Страшно, боязко; непередбачувано [slownyk.me]. У прикладі «А скільки ми перебили алкоголю, бо місцеві тягнули із магазинів пляшки! Я також розбивав алкоголь У мене навіть "бойове" поранення лоба є – кинув пляшку, а шмат скла рикошетом прилетів мені в **лобешнік**» [75] лексема **Лобешнік**, а, м. розм. Лоб. Жаргонізм, який прийшов до нас з російського жаргону [slownyk.me]. Широко використовується у нашому повсякденному мовленні з гумористичною метою. У прикладі «Відповідно, аби не допустити загальної паніки в місті, а паніка страшна сила, яка змітає все на своєму шляху, питання вивозу родин патрульних ми порушили, мабуть, лише тоді, коли шеф вже **давав відмашки** і казав: "Дивіться по ситуації, але родини врятуйте!" Тоді я сказав своїм: "Забирайте звідси близьких" автор вживає сполучення слів **давати відмашку**. Slownyk.me подає таке визначення **Відмашка** -и, ж.: **Дати відмашку** розм. — дати сигнал про початок чого-небудь. Інколи воно може означати *йти на поступки* [slownyk.me].

Кузьменко Євген. Дописувач «Цензор.нет». У своїх дописах часто використовує фонетичні варіанти лексеми, зокрема асоційовані з російською мовою. Це свідчить про рівень володіння українською мовою, зумовлений попереднім використанням російської мови.

У публікації «Дімон Медведєв як заслужений Чечетов Росії» автор пише: «Зрозумів, кого мені нагадує **Дмитрій Медведєв**...; Він мені нагадує Михайла Чечетова. Той якось зрадив колег по партії - і потім "навьорстував" решту свого життя. Усе робив, аби ніхто не сумнівався у його лояльності. **Навьорстував** - і ще більше боявся цих чортів на кшталт Джарти чи Ключова. І ще більше **навьорстував**. Замкнуте коло. Айфончика Діму теж оточують **птеродактілі**. Діме страшно. І він намагається **перещеголять** Патрушева, Кадирова і Пригожина з Золотовим. Витримувати напругу почасти допомагають **бухло** або **драгз**» [81]; «А оці **бомбьожки** в 4-5 ранку? Вони ж зроблять з нас жайворонків, потуужних і працьовитих! Ще у Москві на встигли відкритися ботоксні **глазьонкі** Хуйла, а ми вже їхнів літаків назбивали, танків

попалили, ДРГ постріляли, шуфричів попиздили, корів подоїли і снідати сіли! Теж плюс [82]. Автор у дописі часто використовує фонетичні варіанти, асоційовані з російською мовою: *Дмитрій Медведєв, птеродактілі, Діме, перецеголять, бомбьожки, глазьонкі*. Вважаємо, що це свідомо девіація, оскільки описувати ворога потрібно його ж ворожою мовою. Крім того, автор вживає сленгізми свідомі, які мають образно-стилістичне навантаження: *бухло, драгз*. Slownyk.me подає таке визначення сленгізму **Бухло** (-а) с, збірн.; мол. **алкогольні напої, випивка**. Цей термін прийшов до нас з російської культури; мова ворога, що виражає його менталітет. *Драгз* в перекладі з англ. **drug** *наркотики* [Wikipedia.org.ua]. Сфера побуту для росіян – це насилля, бруд, алкоголь, наркотики, зневага, приниження і збочення, яка є відображенням того світу, у якому вони живуть.

У прикладі «*А може, ви на відкритті Олімпіади передали ВВ Хуйлу у целохвановому пакеті куліча і кулебяку від родини Медведчуків?*» [84]. Wikipedia.org.ua подає таке визначення: **Куліч** – це російський великодній хліб; **Кулебяка** – традиційне російське блюдо, закритий м'ясний/рибний/грибний пиріг. Таким чином, автор показав близькі стосунки між зрадниками України, даруючи один одному традиційні гостинці.

У публікації «Час Титанів» автор пише: «*Воїстину ми живемо у часи муділ і Титанів. На щастя, Титанів більше. І поки одного топ-чувачка беруть за кількामільйонний хабар, два крутезних ветерана роблять дива, збираючи гроші для своїх поранених побратимів*» [83]. Лексема **чувак** (-а) ч.; крим., мол. Молодий чоловік; юнак [slownyk.me]. Прийшла до нас із кримінальної лексики. Використавши префікс *топ-*, автор мав на меті показати людину з вищого світу, високопосадовця, який зловживає своєю посадою, беручи хабарі.

Лефтер Сергій. Журналіст, військослужбовець.

У прикладі «*В моєму випадку, я думаю, що добре, що долікувався і відновився, бо якби поїхав зразу в серпні, то міг би і кукухою поїхати після якогось першого прильоту. Але через якийсь короткий час кацати звалили, і було незрозуміло куди, чи можна кудись відправляти київську*

тероборону. Може бути день такий тихий, а можуть пів дня **лупити** з міномета [85] лексема **Поїхати кукухою** – сленгізм, запозичений з російської; це сполучення означає – *стати божевільним, зійти з розуму* [slownyk.me]. **Звалити**, -лю, -лиш, док. **1.** (звідки); крим., тюр. Здійснити втечу з колонії. **2.** (звідки, куди); крим., мол. Піти, поїхати звідкись, кудись [slownyk.me]. **Лупити**, простор. з силою бити, бити в будь-що або про що-небудь [wictionary.org.ua]. Автор свідомо використовує жаргонізми із кримінального аргону, щоб показати культуру поведінки та етику ворогів.

Мельник Микола. Експерт аналітичної групи «Левіафан».

У тексті «Польське дзеркало» автор пише: *«Тому, коли ми вчергове запалимось ненавистю до сусідів, то давайте просто на секунду глянемо на наших батьків-керівників і їхні відгодовані **хлебала**»* [87]. Це сленгізм. **Хлебало**, -а, порівн. (простор. Вульг.) Рот перен. Особа [wictionary.org.ua]. Вважаємо, що автор, очевидно, мав на увазі відповідник до іншого слова із обценної лексики. М.Мельник таким чином характеризує українських можновладців, які крадуть у власного народу задля своєї вигоди.

У публікації «Як крали українське зерно» автор пише: *«Трму я б радив прокуратурі все ж таки допитати хлопців в міністерських кабінетах. Думаю вони багато знають, а от чи захочуть розказати? Так само чи захочуть вони розказати про фірми-прокладки в портах, що займаються перевалкою зерна і забезпечують «пасивний дохід» клану Васькова у розмірі 10\$/тонна. Злі язики говорять, що схема вже **дала 60 млн.\$ лєвака**»* [88]. **Дати лєвака** – жаргонізм, який прийшов до нас з російської. Означає *«списати гроші в інший бік, не туди, куди треба»* [slownyk.me]. Автор у своєму дописі старається пояснити, що українські гроші за українське зерно йдуть не за призначенням. М.Мельник обурений хабарництвом, хитрістю українських можновладців, які обдурюють український народ.

У публікації «Курупціонер – гірше русні» М.Мельник пише: *«Україна або піде шляхом тотальної мілітаризації суспільного і державницького життя, або Перемога від нас буде віддалятися прямо пропорційно тій*

кількості *бабла*, які покладуть в *кармани* ЗЕкорупціонери» [89]. Словник сучасного українського сленгу подає таке визначення: **Бабло** *А, с.* Гроші. Лексему **карман** відносимо до російської мови, що означає *кишеня, пришита або вишита в предмет одягу для зберігання дрібних речей, або в декоративних цілях* [wikipedia.org.ua]. Вважаємо, що ці девіації автор використав свідомо, описуючи хабарництво політичних діячів. Щодо лексеми **курупціонер**, яку автор використав у заголовку, то важко визначити чи це умисна девіація, чи графічна помилка при набиранні тексту.

У публікації «Новий суспільний договір» автор використовує лексему *зрадофільничати*: «Під час великого вторгнення, навіть *порохоботи* не *зрадофільничали* три тижні. Українська нація, як і в році продемонструвала національне єднання, і сконцентрувавши всі зусилля змогло відкинути ворога від столиці» [90]. Останніми роками наш лексикон поповнився купою образ на політичному та інформаційному ґрунті, серед яких «*зрадофіли*», «*порохоботи*». Лінії «*порохоботів*» та «*зрадофілів*» мають схожі траєкторії як в україномовному та російськомовному медіа, так і між собою. Це може свідчити про більш природне виникнення цих лайок. На нашу думку, ці новоутвори є зумисними задля підкреслення діяльності українських чиновників, які зраджують свій народ. Вважаємо, що лексема *зрадофіли* є співголосною з лексемою *москвофіли* не тільки за графічною будовою, а й за етимологією. Адже, *москвофіли* - обстоювали ідею національно-культурної єдності з російським народом, а пізніше – державно-політичну єдність із Росією.

У прикладі «Адже олігархи знов дадуть **бабло** комусь типу Вакарчука чи Притули, ті наберуть собі гарних хлопчиків та дівчат з правильними біографіями, в залежності від запиту виборця це можуть бути військові, волонтери, реформатори, трансформатори, алкоголіки чи наркомани. Різниця немає жодної аби **піпл схавав**». **Бабло** – сленг. Гроші [slownyk.me]. **Схавати 1.** Аю, -аєш, док. Зїсти. **2.** Аю, -аєш, док. Сприйняти, зрозуміти [slownyk.me]. Англiцизм **піпл**, тобто **people**, що означає в перекладі **люди**. Автор використав

свідомі сленгізми, щоб підкреслити всю ницість українських діячів, яких можна легко підкупити та використати у своїх лихих цілях.

У публікації «Не все спокійно в морському королівстві» автор використовує жаргонізм *мочити* свідомо: «Вічно можна дивитись на три речі. На те, як політики корчуть із себе патріотів, як влада називає своїх опонентів «агентами Кремля» і як колишні друзі починаються один одного **мочити**, коли їх інтереси випадково розходяться. Найбільш явним прикладом такої поведінки є звісно Андрюша Богдан, який зараз **мочить** колишнього...роботодавця всюди, де тільки зможе» [91]. **Мочити** крим. жаргон. **1.** Вбити; **2.** Сильно бити [slownyk.me]. Автор вживає цей жаргонізм завуальовано, у значенні мститись один одному. Сполучення *корчуть із себе когось* у значенні *перен., розм., рідко*. Удавати кого-небудь, прикидатися ким-небудь [sum.in.ua].

У публікації «Лицарі цинічного образу» автор пише: «Я звик до того, що **мусора**, які весь час **торбили** волонтерів, добровольців і місцевих поприїжджали на велику землю, обросли медалями, орденами і земелькою і відверто регочуть в очі тим хто справді воював, бо в їх розумінні – це **лохи**, які не змогли **відкосити**» [92]. **Мусор** (-а) ч., мн. мусори, -ів, крим., мол.; презирл. Міліціонер, працівник правоохоронних органів [slownyk.me]. **Торбити** лю, -биш, недок. Тримати в напруженні, мучити [там само]. **Відкосити** (-шу, -сиш) док., від чого; мол. Ухилитися від чогось [там само]. М.Мельник використав низку жаргонізмів із кримінальної лексики. Вважаємо, що автор, очевидно, має на увазі політичних діячів, правоохоронних, які відверто спекулюють на війні, беруть нечесно заслужені нагороди, ведуть себе нахабно та глузливо з юнаками, які пішли добровільно воювати. Лексему *лохи* відносимо до ряду обценної лексики.

У прикладі «Офіційно Петро Порошенко запам'ятався Майдану гідності лише як банальний стукач, який писав заяви Захарченку, на «радикалів», що штурмували Банкову» лексема **Стукач** -а, ч., жарг. людина, що надає привілейовану або секретну інформацію іншій людині або організації [slownyk.me]. У прикладі «Якимось дивним чином його арештували в Москві і

березня 2015 року із сумкою повною **кешем**, але ж мабуть так і слід боротись із ворогом, але ми ще повернемося до цього епізоду». **Кеш** у, ч. Готівкові гроші [slownyk.me]. У прикладі «Я звик, що водіїв, яких ми наймали, щоб вони волонтерку довели до наших військових, через чотири роки починають розповідати, що вони шалені волонтери, і взагалі не вилазили з **«передка»**. **Передок** розм. Передній край оборони, передова позиція, передова – умовне поняття, під яким у військовій справі розуміється уявна лінія на місцевості, що з'єднує найближчі до ворога оборонні окопи підрозділів першого ешелону: стрільців, мотопіхоти, вогневих засобів тощо [wikipedia.org.ua].

У публікації «Війна все спеше» автор пише: «Двічі українці це **схавали**, можливо **схавають** і втретє, але я мушу звернутись до кожного мешканця урядового кварталу, будь то влада чи опозиція: «Хлопці, ви геть зовсім **попутали береги**». Не треба думати, що війна все спеше» [93]. **Схавати** сленг. аю, -аєш, док. Сприйняти, зрозуміти [slownyk.me]. **Попутати береги** – жаргон. сленг. російський фразеологізм, який означає «вийти за рамки загальноприйнятих норм та правил» [slownyk.me]. Автор обурений українською владою, яка діють не в інтересах громадян, а шукають собі вигоду.

У публікації «Колаборанти атакують громадські ради» автор використовує сленгізм **шайка** з присвійним прикметником **опоблоківська**: «В Морській галузі зараз керують росіяни та **«опоблоківська» шайка**, які по суті ті ж вороги, але латентні. І саме ці люди стоять за знищенням останньої барикади громадського контролю в Морській адміністрації» [94]. **Шайка**, у, ж., розм. Група людей, що спільно чинять розбій, злочини; банда. 2. **зневажл.** Компанія людей, об'єднаних спільними інтересами, спільними ознаками [slownyk.me]. Автор, очевидно, описує так українських політиків, які діють спільно з нашими ворогами, щоб знищити морську галузь України.

У публікації «Хто кому винен?» автор використовує яскравий характеристичний росіянізм, зумовлений стилістикою, **сморцящие**: «Ще більше я ржу, коли чую той самий **тръоп** від **сморцящих** по областях на зустрічах з бізнесом. Бо **"сморцящие"** у переважній більшості своїй цю країну дерли і

гризли так, що жодний адекватний бізнес тут народиться просто не міг» [95]. М.Мельник так називає українських політичних діячів – збирачів данини з підприємців, які мають специфічне минуле. Якщо підприємець приховує від держави податки – він стає зручною і вразливою мішенню для банального рекету або шантажу, як це було в лихих 90-х. Причому схема роботи усієї державної машини влаштована так, щоб бізнес міг бути рентабельним тільки за умови регулярного порушення закону. Ця фактична, але неформальна система здириництва породила цілу ієрархічну гілку, додатковий орган, що дублює і підміняє функції одразу кількох органів державної влади, превалюючи над ними. Цих людей називають «смотрящими» - данина кримінальній традиції призначати «ворів у законі» на збір данини «в общак» з певного регіону. Однак існує все ж принципова різниця: нинішні «смотрящі» зазвичай не мають проблем з правоохоронними органами, навпаки – міліція, прокуратура і податкова є їхніми інструментами виконання своїх «функцій» [glavcom.ua]. **Трьоп** – порожня балаканина. Калька з російської [myslovo.com].

У прикладі *«І до речі, ЗЕ і окремим "смотрящим" я б порадив не забувати, що держава - це я і мій народ, а вони тимчасово найнята шалупень , яка заганяє цю країну в сраку»*. **Шалупень жаргон. 1.** Непотрібні речі: бруд, пил, сміття. **2.** збірн. Нікчемні люди. Це російський жаргонізм. Автор так називає теперішню українську владу, яка шкодить та зраджує своїй державі [slownyk.me].

У прикладі *«Ось тоді і пішла абсолютно не зрозуміла для пересічно ЗЕ фаната канітель»* **Тягнути канітель 1.** Повільно робить щось, затягувати розпочату справу **2.** Говорити чи робити щось нудно, одноманітно. Фразеологічна сполука з російської мови [slownyk.me].

Ніколаєнко Тетяна. Журналіст, дописувач «Цензор.нет». У дописах авторки найбільш вживаними є умисні девіації для досягнення певної комунікативної мети.

У публікації «Чому чехи не хочуть Гусева послом» авторка вживає сленгізми, які мають яскраве та характеристичне навантаження *умельци* та

роднулі: «Ми возимо зброю через цю країну і маємо там величезні контракти на виробництво. А Гусєву світить воююча країна, де вже нічого не знайдеш на складах. Хоча, здається, деякі **умельці** продали нам ніким не перевірені склади звідти»; «Але головне не Азербайджан і його всеядність. А те, як наші **роднулі** за останні роки задовбали чехів своєю боротьбою за контракти, що в них вже аж така реакція пішла, що в послах відмовляють» [97]. На нашу думку, авторка використовує свідомо російські лексеми **Умельці** у значенні **ті, що вміють грамотно щось зробити**; **Роднулі** у значенні **форма звернення до близьких по крові людей** [wictionary.org.ua]. Таким чином авторка говорить про українських політиків.

У публікації «Нелегкий вибір Володимира Зеленського» авторка пише: «В цей час у нас МО цілий рік не судилось за просторочену дебіторку по зброї, а в постачальники брало **шарашкіни контори збітнівих**, щоб потім з'ясувати, що мін в Хорватії нема, але їх можна привезти ... з Камбоджі. В логістику замість машин і кораблів літаки не забудьте включити, уроди! Так вже пробували до вас» [96] сполучення слів **шарашкіна контора** означає «збіговисько ошуканців, шахраїв або ненадійну структуру, що займається шахрайством» [myslovo.com]. На нашу думку, ця лексема прийшла до нас з російського жаргону. У старому російському діалекті слово *шараш* означало ошуканець, шахрай, злодій. Від слова *шараш* походять відомі всім слова *шарашнути* - *вдарити*, і *ошарашити* - *оглушити*. Звідси зрозуміло, що *шарашкіна контора* - контора тих злодіїв і ошуканців, тобто ненадійна організація, з якою чесному людині краще зв'язуватися [myslovo.com]. Тетяна Ніколаєнко так називає неперевірених осіб, які обманюють людей. Лексема *просторочена* – помилка при наборі тексту. Лексема *уроди* відносимо до обценної лексики. Авторка це слово використала свідомо, на нашу думку, щоб продемонструвати свою зневагу до можновладців за їхні непрофесійні вчинки.

У прикладі «Вірити – мало. Ми не можемо виграти симетрично війну в Росії. Нас занадто мало. Нам ще вчора треба було думати, що може долетіти до російських складів і заводів і робити його в Україні, а не відправляти до

Коростильова Басалаєву, *увєрувавшу* після візиту до президента, що вона стане новою головою ЦВК на наступних виборах» авторка використовує свідомо росіянізм, зумовлений стилістикою, *увєрувавшу* у значенні «бути впевненою у чомусь» [wictionary.org.ua].

Рістенко Сергій. Фотограф.

У своєму інтерв'ю «Українській правді» пише: «Село у нас велике, вузлове, розташоване на перехресті доріг. Коли вони заходили, відкривали вогонь навмання, щоб просто *покошмаріть*» [99]. **Кошмарити** у знач. Залякати [slownyk.me]. Вважаємо цю лексему запозиченням з російської. Автор, очевидно, має на увазі, що наші хлопці починають стріляти, щоб залякати ворога.

У прикладі «*Пофартило* ще тому, що двоє головних місцевих колаборантів, які співпрацювали з росіянами, просто не знали, що я знаходжусь у селі. Це – *чуваки*, які минулого року працювали в мене на будівництві. Я їх тоді вигнав за те, що *бухали*. Так що мене вони б точно здали (посміхається); Лексема **чувак** а, чол., жарг. розмовний сленг, що означає «молодий чоловік», «парубок», «юнак». Неформальне звернення до особи чоловічої статі з позитивним відтінком, популярне в молодіжному оточенні [slownyk.me]. **Бухати** жаргон. випивати алкогольні напої (часто надмірно) [slownyk.me]. Прийшло до нас із крадійського жаргону через московську від моск. «бухать» - недоконане від «бухнуть» - бубнявіти, збільшуватися, набрякати, наповнюючись вологою, соком.

У прикладі «Одного разу над нами пролітала "Лелека" (український безпілотник – УП). А вже пізніше так сталося, що я познайомився з тими людьми, які звільняли наше село. І вони поскидали мені *відосики*, які вони тоді з "Лелеки" знімали. У нас так тепер вважається, що без відео або фото враженої техніки ти – *балабол*. Можеш скільки завгодно розповідати, що ти щось знищив, але все підтверджується фіксацією. Навіть у формі звітності».

Балабол жаргон. А, ч. **1.** Балакуча людина **2.** Людина, у якої слова розходяться з дійсними справами [slownyk.me]. Автор має на увазі, що без відео- чи

фотопідтвердження про свій вчинок, твої слова вважаються даремними. Лексема **відосики** – сленгізм. Використання слів такого типу часто використовують у рекламі та на просторах Інтернету. Це допомагає побудувати підсвідому асоціативну лінію між співрозмовниками.

У прикладі *«Головне під час війни – не втрачати гумор. У нас в екіпажі та серед хлопців, з якими працюємо, душніл немає. Я дуже мало зустрів військових у ЗСУ без почуття гумору»*. **Душніл**, -а сленг. Пісна, нецікава у спілкуванні людина, яка постійно до чогось чіпляється. Автор говорить про веселу та добру вдачу воїнів ЗСУ.

Фурса Сергій – активний дописувач на «Цензор.нет». Емоційно веде свій блог, що відбито у залученні різнотипної лексики, яка має образно-стилістичне навантаження. Він колись російськомовний фінансовий експерт, який перейшов на українську мову, це теж виявляє сучасне обличчя суспільної комунікації, зокрема й блогів.

Дискутуючи із нечесними політиками, описуючи ситуацію з ворогами України, С.Фурса використовує лексику зниженого стилю, зокрема образливі слова. Таким чином, автор хоче показати у непривабливому світлі опонентів, вказати на їхні аморальні вчинки.

У тексті *«Мочи їх, Супрун. Мочи як манту»* Сергія Фурси ми виокремили такі лексичних девіації, які, на наш погляд, яскраво описують громадянську позицію автора: *«пукани», «медвечуковська шобла», «ляпнув», «гімно»* [104]. У реченні *«Супрун написала книгу. І просто підірвала пукани усієї медвечуковської шобли»* присвійний прикметник *«медвечуковської»* тут вжито з жаргоном *«шобла»*. У словнику жаргонної лексики української мови подано таке визначення **Шобла** 1. крим. Зборище злодіїв, повій. 2. мол.; жарт. Компанія [slownyk.me]. С.Фурса, очевидно, під таким жаргоном має на увазі українських політиків, які об'єдналися під керівництвом головного ворога України Медвечука. **Пукан жаргон**. 1. П'ята точка тіла. 2. Зазвичай говорять так неформальні люди та любителі вилаятися [slownyk.me]. Жаргонізм *пукани* ми відносимо до ряду обценної лексики. У реченні *«От останнім, наприклад,*

вийшов Москаль і сказав, що Супрун у всіх українців вкрала 20 років життя. Звісно **ляпнув** це в ефірі у Медведчука. Тобто якби не Супрун, то українці б жили довше японців» автор вживає свідомо розмовно-згрубілу форму **ляпнув**, що має значення слова *сказати щось необдуманно, недоречно*. Використовуючи це слово, автор сатирично указує на тупість та нищість українських політиків, які здатні лише на беззмістовні звинувачення. У прикладі «Вони конкурують між собою у наборі образливого **гімна**, який називають чи то іронією чи то сарказмом, намагаючись закидати Супрун» вульгаризм **Гімно 1.** зруб. кал; фекалії; екскременти; **2.** жаргон. перекл., зниж., презр. щось низькоякісне; зіпсоване, зіпсоване; огидне, погане, гидке, неприємне [slovopedia.org.ua]. Лексему *гімно* відносимо до ряду обценної лексики. Автор називає так негативну публічну інформацію, яку поширюють у медійному просторі, щоб принизити особу та її діяльність.

У тексті «Зупинити накрутку» С.Фурса пише: «Тема роз'єднання якось дуже активно увійшла в український інформаційний простір. От багатьох **тригерить** обкладинка щотижневого журналу *New Voice*, бо на ній не тільки військові. І це несправедливо, на їхню думку, говорити про те, що хтось наближає перемогу окрім військових» [107]. Автор використовує молодіжний сленгізм, який прийшов до нас з англійської мови, англ. **trigger** – спусковий гачок. Пізніше ця лексема перейшла до нас, отримала визначення: «подія, яка викликає у людини раптове переживання». Отже, **тригерити** – викликати інтенсивну емоційну реакцію, неприємні почуття, емоції, переживання, спогади тощо [slownyk.me]. Тенденція використання англіцизмів у нашій мові набула поширення. Таким чином, автори вважають, що, використовуючи неологізми-запозичення, стають ближчими та доступнішими до своїх читачів.

У тексті «Чому Сі не їде і не дзвонить» автор використовує девіантні лексеми *товарищ, дружбан* : «Що скаже **товарищ** Сі, то й буде. Суспільство робить те, що хоче диктатор» [103]. Це асоціація з радянською епохою, коли нормою називання усіх було товариші і «товарищі» називали один одного однопартійці-еліта. Тому він показує, що фактично Китай є спадкоємцем на

політичній карті світу радянського стилю керівництва. Сленгізм *дружбан* у реченні «а найбільшим олігархом стає його **дружбан**» вважаємо також умисною девіацією, оскільки такий стиль мовлення типовий у сучасному публіцистичному просторі. Доволі часто автор використовує свідомо розмовно-згрубілі форми до слова *пішов* – *попензлював*, *попетляв*: «Ті також таке робили. А потім хтось **попензлював** до Ростова; В рамках співпраці із західними партнерами Україна бере на себе певні зобов'язання. Переважно це стосується верховенства права і боротьби з корупцією. Але виконувати ті зобов'язання не дуже хочеться. І українські політики вирішують **попетляти**» [105]. Таким способом автор намагається показати всю аморальність і ницість безчесної влади.

У публікації «Навальний і Оскар» С.Фурса пише: «А давайте порадіємо тому, як **вкурвлює** зараз бункерного дєда, який боїться Навального, який боїться будь-кого, хто може претендувати на його трон і бункер» [106]. Вульгарно-розмовне **вкурвлює** польського походження «Wkurwić się» автор використовує у значенні *роздратувати, обурювати кого-небудь* [wikipedia.org.ua], у цьому контексті воно має суб'єктивно-позитивний аспект. Словосполучення *бункерного дєда* також відносимо до умисної девіації, адже написання слів в такому стилі чудово характеризує нашого ворога. У прикладі «Так більшість проспала ту повітряну тривогу відправившись спати не чекаючи, поки генерали **набухаються** остаточно» вульгаризм **Набухатися** мол., крим., жрм. у значенні *напитися доп'яну* [slovo.org.ua]. Це жаргонізм, який досить міцно прищепився у нашому мовленні. Лексему використано як характеристику нечесної і безсоромної влади, яка є аморальною і цинічною, користується із ситуації в країні, щоб зловживати владою та розкрадати державне майно, вести розгульний спосіб життя.

Типові яскраві характеристичні росіянізми у публікаціях С.Фурси: «Першими взялися виправляти ситуацію англійські барони, яким дуже не подобалося суверенне право монарха творити **бєспрєдел**» [101], укр. відповідник **беззаконня, безлад**; «страшний і **коварний** Путін», «страшний і

коварний план» [102], укр. відповідник **підступний**. Автор тут свідомо вжив росіянізми, оскільки путін – росіянин, російські лексеми *беспредел*, *коварний* чудово підкреслюють всю ницість та підступність як цієї особи, так і всіх росіян.

У тексті «Чому Сі не їде і не дзвонить» автор пише: “*Зеленський добре заходить суспільству*” [103]; у СУМ подано дванадцять визначень до лексеми “*заходить*” [117, т.3, с.386], але, очевидно, С.Фурса мав на увазі зовсім інше значення. На нашу думку, тут автор використав свідомий сленгізм, який означає, що президент Зеленський подобається широким колам людей, громадянам країни, до яких він звертається.

У тексті «Путін сподівається на корисних ідіотів» пише: «*А все насправді просто. Путін сподівається на корисних ідіотів*», «*Проте таких ідіотів все ж не так багато*» [5] автор використовує лексему *idiot*. У СУМ подано таке визначення: **Ідіот**, а, чол. **1.** Людина, хвора на ідіотизм (у 1 знач.). **2.** лайл. Дурень, недоумкувата людина [117, т.4, с.12]. С.Фурса так називає осіб, які не бачать реальної ситуації у країні, якими можна маніпулювати в політичних цілях.

Чех Артем – письменник, військослужбовець. У нього високий рівень тексту. Яскраво, динамічно веде свою оповідь. У його інтерв'ю інтернет-виданню «Українська правда» ми не знайшли мовних огріхів чи росіянізмів, зумовлених попереднім мовленнєвим досвідом. Трапляються лише умисні мовні девіації, які використовуються автором свідомо для досягнення певної комунікативної мети.

У своєму інтерв'ю "Тут "убий" – про виживання. Про тваринне. Про люте, про оголене". Арміїські історії письменника, солдата і "кінченого естета" інтернет-виданню «Українській правда» автор пише: «*Іноді мене називають кінченим естетом*» [108]. Slownyk.me подає таке визначення **Кінчений** (-а, -е) мол.; *зневажл.* Поганий, не вартий доброго слова (про людину). Sum.in.ua подає таке визначення **Естет** а, чол **1.** Прихильник відірваного від життя «чистого мистецтва», естетизму (у 1 знач.). **2.** Прихильник усього прекрасного,

витонченого. Лексема *кінчений* є калькою з російської *кончений*. Вважаємо, що використовувати слово *кончений* як щось погане неправильно через те, що воно нівечить сенс слова *конче* (неодмінно, обов'язково, дуже вкрай). Автор, очевидно, мав на увазі не кальку з російської, зумовлену попереднім мовленнєвим досвідом, а лексему *затятий* у значенні який виражає найвищий ступінь ознаки, вияву чого-небудь [sum.in.ua]. Особливий семантико-стилістичний контраст це слово виявляє у поєднанні зі словом *естет* (поняттям з високого мистецтва).

У прикладах *«Якщо маю можливість зробити своє кубло, тобто спальне місце, вкладу в це заняття душу, а не просто кину собі матрац на підлогу»*; *«В метрі від мене сидів Худя. Він не бачив тхорів, бо у теплік дивився я»* автор використовує жаргонізми із кримінальної лексики: **кубло** у значенні **спальне місце**; **теплік** у значенні **тепловізор**; **тхори** у значенні **росіяни** – своєрідний військовий жаргон [slownyk.me]. У військових побутує своя секретна мова, якою вони користуються, щоб називати ті чи інші предмети.

2.1.2 Росіянізми та суржик як маркер попереднього мовленнєвого досвіду

Наведемо кілька прикладів указаних девіацій у публікаціях **С.Фурси**: *«Оці підлітки з підворотні»* укр. відповідник з **підворіття**; *«Захарова заявила, що в євросоюзі вже не миються, не стирають одяг»* укр. відповідник **не перуть**; *«Дружнім країнам нафту продавати як велять санкції»* укр. відповідник **вимагають, вважаючи правильним**; *«Або як всі знов на шару поїли»* укр. відповідник **задарма** *«Звісно в таких умовах Путін починає розуміти, що краще не випендруватися»* укр. відповідник **не задаватися**. Два останні приклади є, водночас, жаргонізмами.

У публікації *«Лицарі цинічного образу»* **Микола Мельник** вживає росіянізми, які, на нашу думку, зумовлені попереднім мовленнєвим досвідом – *скромнічати, мразі, карман*: *«В минулу п'ятницю Олексій Гончаренко заявив, що він виносив поранених з-під Дебальцево. Бої за Дебальцево точились з 30го січня по 18 лютого. За весь цей час я не побачив в його соціальних мережах*

жодного посту про звитягу під Дебальцеве. Ну гаразд. **Скромнічає**» укр. відповідник **соромиться**; «Цих цинічних **мразей** вже пора якось ставити на місце, інакше настане той день, коли виявиться, що вони самотужки боронили ДАП, поки ми всі ховались в тилах та їли тушонку граючи на балалайці» [92] укр. відповідник **погань** – похідне від прикм. поганий. Лексема *поганий* (стсл. *погань* «поганський») — давнє запозичення з латинської мови; *pāgānus* «сільський, простий, поганський» [etymology.livejournal]; «Я звик, що суспільство зробило з ветеранів образ агресивного неадекват, який ходить з гранатою в **кармані**» укр. відповідник **кишеня**. Ця лексема часто трапляється у дописах автора ;

У публікації «Війна все спише» вжито росіянізми *напрасний* – укр. відповідник **марний**, *беспредел* – укр. відповідник **безлад**, **хаос**: «В перші дні Великого вторгнення я читав мільйони наївних постів від дуже не наївних людей, що Україна ніколи не буде такою, якою була. Що кров загиблих дітей та воїнів не буде **напрасною**. І влада тепер точно не повторить помилок минулого. Що влада, опозиція та політикани побоятся тепер творити той **беспредел**, який був, і всі в мить стануть воїнами світла»; «Незалежність для України здобули романтики, оформили політики, а скористувались **подонки і шахраї**» [93] укр. відповідник **покидьок** – представник морально розкладеного, декласованого, найнижчого прошарку суспільства. Часто слово використовується як лайка, образа, в значенні — ница, негідна людина [wiktionary.org.ua].

2.1.3 Девіації-огріхи (помилки), зумовлені рівнем володіння українською мовою

У своїх дописах **С.Фурса** часто використовує лексеми *прям*, *тіки*: «оці підлітки з підворотні, які **прям** офіційно кажуть, що треба відразу бити у морду, а потім вести перемовини», “*прям*” є калькою з російської, *прост.* використовується при вираженні посилення значення. Щодо девіації *тіки* у реченні «*тобто, ціни можуть справедливо **тіки** падати*», «**тіки** час

витрачати», то це мовленнєвий огріх. У прикладі «Українські політики часто кажуть, що не треба **дорекати** Україні корупцією» правопис лексеми *дорекати* вважаємо орфографічною помилкою. [wictionary.org.ua].

У тексті «Зупинити накрутку» С.Фурса пише: «Нам всі треба *зупинитись*. І **видохнути**» [107]. **Видохнути**, *хну, хнеш; мин. ч. видох, ла, ло; док. Загинути, здохнути один за одним (про багатьох або всіх) [117, т.1, с.392].* Автор, очевидно, мав на увазі лексему **зітхнути** у значенні зітхнути з полегшенням [117, т.3, с.580]. Автор вважає, що нам, українцям, потрібно заспокоїтись і зупинити психологічний натиск та агресію один на одного, що йде у суспільстві; не накручувати себе поганими думками. Відносимо цю девіацію до звичайного мовленнєвого огріху.

Щодо пунктуації у текстах С.Фурси, то автор дуже часто парцелює речення, це впливає на сприйняття та розуміння тексту.

У своєму інтерв'ю інтернет-виданню «Цензор-нет» **Сергій Лефтер** часто використовує лексему *прям*: «Фліску зсушну дали взимку, **прям** хорошу. Рюкзак. Талани літні мені перепали ледь не одразу, а от деякі мої колеги їх отримали лише у вересні і вже було, *прямо* скажемо, прохолодно в них ходити. Оскільки в нас завдання часто стосуються охорони і спостереження, військові теплаки **прям** дуже потрібні; Станом на 7-10 днів як ми поїхали, то **прям** якихсь наступальних дій з боку Белгородської області немає» лексема *прям* є калькою з російської, *прост.* використовується при вираженні посилення значення.

Наведемо кілька прикладів указаних девіацій в інтерв'ю **Михайла Вершиніна**: «Коли я прокручував різні варіанти розвитку подій, розумів, що Маріуполь – **город-символ**» укр. відповідник **місто-символ**; На нараді штабу захисту Маріуполя подивився повідомлення, сказав: "У мене **сверхсекретна нарада**" укр. відповідник **надсекретна** нарада.

Отож, здійснивши аналіз лексичних девіацій у тексті блогів інтернет-видань «Цензор.нет» та «Українська правда» ми виявили лексеми, пов'язані із актуалізацією у зв'язку із темою допису російських лексем в українському середовищі; девіації-огріхи. З одного боку, це помилка-девіація через, можливо,

незнання достатньо мови, а з іншого – це стиль, пов'язаний із характеристикою ворога. Знижений стиль статті, в якій автор критично аналізує аморальність росіян та їх дій, зумовив наявність лексичних девіацій, що належать до стилю зниженого, який би не мав бути у публіцистичному тексті, однак автор його використовує як згрубілий варіант на позначення осіб чи предметів. Трапляються особливі специфічні девіації, які відображають тенденції української мови, наприклад запозичення з польської мови.

2.2 Обсценна лексика як свідомий вибір автора для досягнення комунікативної мети

Мова відображенням внутрішнього світу людини, тобто дзеркалом його душі. Одні мовці більш стримані і обережні у виборі своїх слів та виразів. Вони можуть контролювати свої емоції та добре розуміти, як їх висловити. Такі особи можуть обирати слова, які вони вважають відповідними для ситуації або співрозмовника. Вони можуть бути більш розсудливими і зважати на можливі наслідки своїх слів. Інші ж – відкрито демонструють свої емоції та думки. Вони воліють бути спонтанними та виразними у вираженні себе, тому послуговуються матірною лексикою.

Науковці зазначають, що виявом духовно-моральної кризи суспільства усе частіше стають так звані ненормативні слова – обсценна лексика. Це явище є симптомом загострення моральних проблем, втрати ціннісної спрямованості та вихованості у суспільстві. Матірня лексика порушує норми мовного етикету, спричиняє негативні емоції, впливає на погану мовну культуру та руйнує основи взаємовідносин між людьми. Використання ненормативних слів, зокрема матірної лексики, в публічному просторі та засобах масової інформації сприяє формуванню агресивної та нешанобливої атмосфери, викликає конфлікти та негативні реакції у спілкуванні. Найчастіше лайка використовують в екстремальних ситуаціях. Вона допомагає зменшити больовий шок або зняти психологічне напруження.

Дослідженню обценної лексики присвятили свої праці такі українські та зарубіжні дослідники як В.Мокієнко, Т.Нікітіна, В.Хімік, Б.Успенський, В. Биков, В. Жельвіс, Л.Ставицька, О.Гаврилів, О.Голод, Л.Білоконенко, А.Даниленко, Л.Клепуц, О.Кульчицька, Л.Ростомова, А.Скорофатова, Л. Ширококордюк, В. Демецька, О.Федорченко та багато інших.

Обценна лексика (від лат. *obscene* – непристойний, розпусний, аморальний) – один із сегментів лайливої лексики, до складу якого входять «грубі слова» [60, с.249]. Поняття лайлива та обценна лексика нерідко підмінюють одне одним, не зважаючи на існуючу різницю між ними: «лайка включає в себе й такі лексеми, на які суспільна мораль не наклала табу щодо їх уживання [60, с. 25]. Поруч з тим, «обценізмами – це окремий пласт особливо грубих слів, які одночасно є і ненормативними, і нецензурними, і вульгарними, і лайливими, тому суспільство накладає заборону на їх використання в системі літературної мови» [60, с. 250].

Обценне слововживання актуалізовано в сучасному усному й писемному мовленні. Леся Ставицька, авторка книги «Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики», пояснює, що головне завдання образи – знизити соціальний статус опонента і таким чином ствердити свою перевагу. У цьому разі реалізується агресія ворожості, адже лайку призначено для того, щоб завдати моральних збитків [55, с.24]. Науковиця описує ситуації, у яких матірні слова функціонують у ситуації спонтанного реагування на дуже неприємний, часто несподіваний, перебіг подій для отримання психологічного полегшення; для встановлення духу корпоративності (співрозмовники можуть лаяти відсутню людину, ворога); для самопідбадьорювання у побутових та професійно-виробничих ситуаціях, пов'язаних з напругою, ризиком; як самозбереження воїнів перед битвою [55, с. 27].

Багато мовознавців вважають, що використання матірних слів зумовлено бідним словниковим запасом чи небажанням добирати слова. Найчастіше обценні слова виражають безпосередні емоції: здивування, обурення, захоплення, незадоволення – або функціонують як семантично спустошені

вставні звороти. Це явище хоч тимчасове, але несе згубний вплив. Важливо пам'ятати, що це культура ворога, адже питомо українських «жорстких» нецензурних слів із сексуальної сфери немає [6]. Як поведінковий мовний стереотип, вони входять як елемент російської мовної картини світу. У воєнний час матірні слова стають більш вживані. Це пояснюється тим, що війна – це боротьба за цінності, протистояння добра і зла, світла і темряви, правди і брехні, тому зростає рівень напруженості, вимогливості до громадянської і людської позиції, подвійних стандартів. Це впливає на різні аспекти суспільного мовлення. Тому що росія – країна-терорист, все зло, яке вона уособлює, не подолати простим занепокоєнням. Із вищенаведеного можемо стверджувати, що девіації є поширеним явищем у сучасній суспільній мовній практиці, з іншого, вони є характеристичною прикметою сучасної комунікації, особливістю публічного мовлення [6].

Цікавими, на наш погляд, є умисні мовні девіації як один із засобів текстотворення та розкриття ідейно-змістового наповнення публічної комунікації, яка для блогера є формою представлення власної громадянської позиції [6, с. 38-39]. Аналіз мови блогерів на «Цензор.нет» та «Українська правда» буде спрямовано на характеристику умисних мовних девіацій, які постають як свідомий вибір автора для досягнення певної комунікативної мети.

Використання обценної лексики є прийнятною для авторів формою висловлення і, очевидно, на їхню думку, найбільш доречною у конкретному випадку. До цієї групи ми відносимо безпосередньо обценну лексику, евфемізовано графічно, евфемізовано лексичну обценну лексику. Цим ми покажемо, що вона дуже широко представлена у сучасному суспільному мовленні.

У нашому дослідженні ми виокремили:

1. Спорадичне використання обценізмів;
2. Обценізми як засіб реалізації комунікативного наміру мовця;
3. Обценізми, частотність використання яких є за межею доцільності та доречності публічної репрезентації тексту.

2.2.1 Спорадичне використання обценізмів

Ми обрали тексти авторів, які належать до української інтелігентської еліти. Це відомі та публічні люди. Таким чином, підтверджується наша теза, що вживання лексики межової є свідомим їхнім вибором.

Берлінська Марія.

Марія Берлінська – українська військова, громадська діячка, засновниця громадської організації «Центр підтримки аеророзвідки», що займається освітньою та матеріально-технічною допомогою здійснення українськими військовиками, аеророзвідки під час Російсько-Української війни. Ініціаторка та керівниця адвокаційного правозахисного проєкту Невидимий Батальйон. Засновниця та керівниця Victory Drones - найбільшого в Україні навчального проєкту для військовослужбовців [wikipedia.org.ua].

У тексті «Точечно, чітко, по терористам» Марія Берлінська вживає три обценні лексеми. Вона використовує у своєму матеріалі такі форми репрезентації лексем: у першому випадку – безпосередній вияв лексеми, відповідної до форми; у другому випадку – графічний евфемізм; у третьому – лексичний евфемізм: *«Я дуже хочу, щоб глава АП Богдан припинив нести хуйню про русській язык для Донбасу. Бо ніхто і ніколи не забороняв рускій язык; Тут можна згадати хіба класичні слова Діда Панаса: "Отака х-ня, малята!"»* [70]. *Хуйня, ж., обш., згруб.-просторозм.1. зневажл. або презирл.* Що-небудь незначне, не варте уваги [55, 400]. Авторка, очевидно, під таким обценізмом має на увазі неправдиву інформацію, яка розповсюджується. *Ось така хуйня, малята, обш., ірон.-жарт.* – ось такі справи [55, с. 400]. Авторка іронічно-жартівливо виявляє зневажливе ставлення до співголови АП Богдана, який говорить абсолютну нісенітницю. Указує, що пора вже нарешті нам усвідомити, що росія тероризує нас день у день, відбувається геноцид українців, ми все вкладаємо наших людей в землю, ростуть гектари кладовищ. М. Берлінська хоче розвінчати марні бесіди про заборону російської мови на Донбасі, бо *«Росія розуміє не русській язык, а тільки мову сили. Ми можемо*

заговорити зрозумілою їм мовою» [70]. Авторка вважає, нам потрібно бути єдиними, підтримувати один одного і не дозволяти росії тероризувати нас далі.

У тексті «Про жлобів з МАУ, Васю з міністерства, і ветеранів» використовує свідомо девіацію з стилю обценної лексики *нехуй* у сполученні з росіянізмом *шастать*: «*А ветерани хай ходять пішки, нехуй шастать*» [71]. **Нехуй** у значенні **нема що**. Myslovo.com вважає сполучення **нехуй шастать** – «побажаннями» для росіян у значенні **нехай щастить**. «Владою рекомендовано зняти таблички з вказівниками у місцях нападу рашистських загарбників. Деякі замінили їх «побажаннями»» [myslovo.com] М. Берлінська скористалась цією героїчною відповіддю наших українців окупантові мовою його ж мовою, щоб показати своє незадоволення діями сьогочасної влади, яка невиправдано ставиться до наших військових. Це цілком виправдано, адже наша влада так розуміє найкраще. Мовляв, «...ветерани можуть раз в два роки безкоштовно скористуватись транспортом. Повітряним, річковим, залізничним. Так написано в законі, через кому. Але щоб зекономити на ветеранах жлоби вирішили закон розтлумачити під себе - і тепер якщо ветеран взяв один квиток з 50% знижки на потяг раз на два(!) роки - на літак йому квиток вже не дадуть». Авторка обурена нашою владою, закликає ветеранів приєднатися до колективного позиву, написати заяву в поліцію і прокуратуру. Вкінці додає: «Одним словом не обкрадайте ветеранів, не будьте як Вася» [71]. Вважаємо, що наведені ситуативні лексеми допомагають підкреслити контекст, точніше передати необхідну інформацію, сприяють досягненню комунікативної мети.

Білозерська Олена.

Олена Білозерська – українська журналістка, блогерка та громадська діячка, старший лейтенант Збройних сил України, поетеса. З 2014 року — учасниця російсько-української війни (снайпер) у складі ДУК «Правий сектор» та Української добровольчої армії. З жовтня 2018 — офіцер Збройних Сил України [wikipedia.org.ua].

У тексті «Про ср*чі та їх наслідки для суспільства» Олена Білозерська використовує один обценізм **срач**. Авторка пише: «Робиш розлогий пост –

статтю, замітку чи репортаж – і починається обговорення. В коментарі, звісно ж, одразу набігали росіяни з проросійськими елементами і починали писати різну гідоту на всіх українців і мене зокрема. Патріоти України їм як уміли опонували, і це єдині **ср*чі** тих часів, які я пам'ятаю»; «Як громадянка держави, що переживає зараз складні часи, я вважаю, що не маю права спричиняти **ср*чі** між своїми. Але про що писати, чорт забирай, якщо практично всі цікаві людям теми викликають **ср*чі**?» [73]. Авторка використовує свідому девіацію **Срач**, ч., вульг-просторозм. **1.** Безлад, бруд у приміщенні **2.** народн. Пронос **3.** зах., заст. Недотепа, нездара [55, с. 358]. Олена Білозерська вживає переносне значення щодо лексеми *срач*. Таким чином, у тексті порушено проблему як безлад у соцмережах, суперечки між людьми. Авторка надзвичайно сильно обурена поведінкою співвітчизників; вважає недоречним поливати один одного брудом у такий складний для нас час.

Ратушний Роман.

Роман Ратушний – український громадський діяч, журналіст, військовик-доброволець. Учасник Євромайдану. Відомий боротьбою за збереження столичного урочища Протасів Яр та як учасник російсько-української війни [wikipedia.org.ua].

Текст публікації «Дві поради» поданий як пам'ять про загиблого героя на сайт «Цензор.нет». Автор пише: «Знімайте рожеві окуляри. Не намагайтесь врятувати свою картинку світу і зону комфорту, загортаючи реальність у фентезійний володар пернів або слова **арестовіча**» [98]. Бачимо тут одразу свідому девіацію – написання з малої літери прізвища. О.Арестович - блогер, актор, продюсер, політичний та військовий оглядач, радник Офісу президента. Дуже багато його меседжів лягають в основу російських ПСО, ні до чого хорошого не ведуть. Говорив про неефективність загальної ізоляції від росії потребу в «грамотній роботі з рф» і створенні «центру тяжіння для всіх, хто в росії та Білорусі тягнеться до світла». Р.Ратушний у своєму дописі дає свідому оцінку діяльності цього «політика». Очевидно, автор мав на меті узагальнити

образ О.Арестовича, віднести його до загальної назви явища *арестовщини*. Таким чином він понизив його до ряду ворогів України, які дезорієнтують українців.

У прикладі *«У вас нічого не вийде. Ваша система сприйняття світу початково неправильна. Її неможливо відновити так, аби ви могли жити в реаліях війни. Ось вам проста модель: є орда, яка рухається зі сходу за багатствами заходу. Вона буде туди рухатись незалежно від вашого бажання і хуйні яку ви прочитали у Харарі. Просто раніше це були монголи, тепер росіяни, а за ними будуть китайці. Ми або тримаємось форпостом західної цивілізації, або орда нас приєднує до себе і робить нас своїм гарматним м'ясом знову»* автор використовує безпосередній вияв лексеми **Хуйня**, ж., обш., згруб.-просторозм. **1.** зневажл. або презирл. Що-небудь незначне, не варте уваги [55, 400]. Автор зневажливо ставиться до історичних нарисів Ю.Харарі, вважаючи їх бездіяльними та невваженими у контексті актуальної ситуації в Україні. Він закликає читачів не поглядати на історію як на щось вилучене від сучасності, рішуче діяти для запобігання подібним переслідуванням і конфліктам. Р.Ратушний переконує, що історія має бути не тільки засобом пізнання минулого, але і засобом втручання в сучасні події, щоб запобігти подібним трагедіям.

У прикладі *«Ви можете в це не вірити, думати, що це пропаганда, тощо. Але ви, вибачте довбойоби, те ж саме казали 9 років тому. Ви вважали маргіналами тих, хто давав вам панацею. А тепер повторюєте за ними кожне слово»* автор вживає вульгаризм **Довбойоб**, ч., обш., презирл. **1.** Тупа, недалека людина [55, с. 153]. Коли людина отримує образу або лайку, це може викликати стрес і впливати на її самопочуття та емоційний стан. Особливо важливо, якщо образа або лайка приходять від людини, яка має авторитет або значення для читача. Вважаємо, що автор свідомо використав цю девіацію. Автор з таким закликом звертається до тих українців, які не роблять висновків з минулого, з метою пробудити у них почуття самоідентифікації.

Федоренко Юрій.

Юрій Федоренко – учасник бойових дій, правозахисник, громадський діяч, політик, приватний підприємець. Депутат Київської міської ради з 01.12.2020 по даний час. Секретар постійної комісії Київської міської ради з питань архітектури, містопланування та земельних відносин. Позаштатний консультант Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки, оборони та розвідки з вересня 2019 року. Командир роти ударних безпілотних авіаційних комплексів 92 ОМБр імені кошового отамана Івана Сірка [wikipedia.org.ua].

У тексті «Премія...» порушено проблему меншовартості росіян, як нації без майбутнього. Автор використовує лексичний евфемізм **херой**: *«То не те, то – інше!» кричить кремль. На росії все «інше»... Вкрав ковбасу на 50 рублів – сів на 5 років. Вбив людину – сів – з тюрми «могилізувався» – безславно подох – «херой росії!»; І що ви думаєте? Де цей херой зараз. У в'язниці? А ось і ні. Він приспокійно собі мешкає в н'ятизірковому Прем'єр Паласі в Києві, разом самі знаєте з ким і все в нього здається добре» [100]. Лексему *херой* відносимо до умисної девіації. **Хер** ч., лайл. Щось погане. [slownyk.me]. **Хер (Хер)**, ч., обсц., вульг.-просторозм. **1.** Чоловічий статевий орган. **2.** жарг. (мол.), вульг. Поганий хор [55, с. 384]. Це вульгаризм – калька, прийшов до нас як запозичення з російської мови. Первісно будучи слов'янською назвою літери Х (в українському варіанті мало бути «хір») тепер багато ким вважається непристойним, бо його здавна уживають як евфемізм слова «хуй»: замість всього слова вимовляли назву його першої літери. Після виходу слов'янських назв букв з широкого ужитку сприймається виключно як лайливе й у такому значенні було запозичене до української мови. Автор умисне змінює початкову літеру, замість *герой* пише *херой*, показуючи усю убогість та нікчемність росіян, яких там сприймають як щось меншовартісне і не більше.*

Чех Артем.

Артем Чех – український письменник. Окремі твори Артема Чеха були перекладені німецькою, англійською, польською, чеською, російською мовами та видані у зарубіжних періодичних виданнях та альманахах. Ми вже згадували

Артема Чеха з погляду лексичних девіацій, які належали до іншої групи і акцентували увагу на тому, що у автора, у якого твори перекладені на різні європейські мови, високоякісні тексти, навіть у блогерських дописах. Однак він свідомо звертається до обценних лексем для досягнення комунікативної інтенції [wikipedia.org.ua].

У своїй публікації «Прірва між усіма» автор вживає три безпосередньо обценні лексеми **ніхуя**, **їбаний**, **похуй**: *«І тут більшає прірва. Ця обережність – вона копає глибоко і широко. І всі ці круглі столи туди ж. Обережність. Ми не хочемо завдати вам болю, але нам важливо почути... та ви можете не відповідати, якщо вам боляче. Та **ніхуя** не боляче. Своє боляче я потім виплачу. Кажіть конкретно: що вас цікавить?»* [109]. **Ні хуя (ніхуя)**, *обсц., згруб.-просторозм.:* **а)** уживається для вираження цілковитої незгоди з чим-небудь; **б)** (у ролі предик.) зовсім нічого нема; **в)** уживається для вираження категоричного заперечення висловленого; зовсім ні [55, с. 397]. Артем Чех доволі динамічно та яскраво веде свою оповідь, тому вживання у тексті обценізму *ніхуя* вважаємо свідомим. Автор, очевидно, мав на увазі лексему **зовсім** у значенні **зовсім не боляче**. Використання лексеми *прірва* є символічною для автора і в загальному військових. Адже, коли військові повертаються додому, то зіштовхуються з різними проблемами: непорозуміння у сім'ї та суспільстві, відкритий булінг проти військових щодо їх вигляду, адже не всі повернуться додому цілими та неушкодженими. Тому автор вилаявся, бо це прірва етики, співчуття, розуміння, подекуди совісті, толерантності, співпереживання.

У прикладі *«Туди ж усі ці навколофілософські танці. Давайте проговоримо ротом ці їхні травматичні досвіди, тобто наші. Тобто їхні. Все-таки наші, бо ж ми всі в одному човні. Й задумливо схилимо голови. Така собі спокута цивільного. Анамнез душевнохворого. Давайте поговоримо про це ще й на книжковій ярмарці, сидячи, фактично, на проході. Може якесь чудо з коктейлем в руках зупиниться і послухає цю **їбану** філософію про досвіди, що руйнують, про пошук правди через кризу особистості, про точки перетину*

наших і ваших». Myslovo.com подає таке визначення вульгаризму **Їбана (-ий)** – прикметник, який додає зневаги до означуваного слова [myslovo.com]. Автор свідомо використав це слово, щоб показати гірку істину про сприйняття та розуміння цивільними всієї ситуації, що відбувається на війні з військовими, їхні травматичні досвіди.

У прикладі *«Та це не робе. Це дратує. Соплива лівацька літургія, обережненьке таке вичавлювання наративчиків з досвіду інших. А потім там же після круглого столу зустрічаються двоє комбатантів і говорять, не підбираючи слів. Бо їм **похуй** на все це. Бо бачили м'ясо. І лише вони вдвох можуть говорити між собою, не думаючи про криваві мозолі одне одного. А інші не можуть. От і прірва. І глибшає. І ширшає. Але ніхто не винен. Так є»; «А тим, хто повернеться, буде важко, але буде найлегше. Бо вони нікому нічого не винні, їм **похуй** і вони в привілейованому становищі тих, хто там був. І це теж соціальний виклик, прірва і печаль. І всім нам, тим, хто дотягне до миру, доведеться з цим жити. І вирішення цієї проблеми немає. І не буде», вульгаризм **По хуй (по хую, похуй)**, *обсц., вульг.-просторозм.:* а) (кому) абсолютно байдуже, нецікаво; б) (кому і без дод.) хто-небудь абсолютно байдужий до чого-небудь або втратив інтерес до чогось [55, с. 398].*

У публікації «Безцінний досвід» Артем Чех пише: *«Я нещодавно прочитав в когось про безцінний досвід народу, що здобувається кров'ю наших мужніх лицарів. Це така безглузда і пафосна гнома, що хочеться затулити вуха і вити. Взагалі від цього **їбучого** пафосу хочеться стріляти по своїх. Ну так, суто для безцінного досвіду. Безцінний досвід це подорожі до Мачу-Пікчу, Шлях святого Якова і стажування в МакДональдз. Війна, смерть і мільйони травмованих це трагедія, руїна і рана» [110]. **Їбучий**, а, е, *обсц., згруб.* **1.** лайл. Те саме, що Єбливий. **2.** Поганий, мерзенний. **3.** Противний, остогидлий. **4.** Пекучий на дотик [55, с. 200]. Автор свідомо використовує цю девіацію, щоб показати своє ставлення до безглуздої та невваженої сентенції, яку висловлюють про безцінний досвід українців. У прикладі *«Наші мужні лицарі це піхота, арта, механи, які просто **їбашать**, бо не мають вибору»* у словнику*

Л.Ставицької подано обценізм **їбошити**, *недок., обсц., згруб.-просторозм. 1.* Наполегливо й важко працювати. [55, с.199]. На нашу думку, автор мав на меті розповісти про наших мужніх та сміливих хлопців, які наполегливо та важко боронять наші землі від московської орди.

2.2.2 Обценізми як засіб реалізації комунікативного наміру мовця

Горковенко Володимир.

Володимир Горковенко – журналіст.

Бачимо, що вже у заголовку своєї статті «Про бл@#\$тво, яке "не на часі"» автор використовує графічний евфемізм, який, очевидно, відіграє ключову роль у розкритті ідеї та мети допису. Автор пише: «*Вибачайте! Бридко, коли бл@#\$тво називають мистецтвом. Вибачайте! Накупіло, коли рабство називають свободою!...*» [76]. **Блядство**, *с., обсц., згруб. 2.* Те, що варте засудження; велика підлість, неподобство. **3.** Безлад, відсутність будь-яких норм [55, с. 99]. Використання обценізму є свідомою дією автора. Володимир Горковенко гостро критикує українських можновладців, обурений їх підлістю та підступністю під час війни.

У прикладі «*Мене вже відверто кумарить мантра "не на часі".*» автор використовує стилістично марковану лексему **Кумарити** *рю, -риш, недок. 1.* нарк. Стан після наркотичного оп'яніння. **2.** Наганяти сон. **3.** Набридати. **4.** Пригнічувати [slownyk.me]. Автора пригнічує вся ця нинішня ситуація в Україні про відкладання всіх справ на потім. Вважає, що це справи хитрих чиновників, які крадуть у народу, прикриваючись війною.

Девіантні лексеми **сміху*очки**, **відосік замутив** у прикладах «*Ну як, сміху*очки «ато путін нападють» ще актуальні? Тепер ці експерти та політики, частина з яких отримували зарплату у рублях, більші патріоти аніж Степан Бандера та святіші папи Римського (маю на увазі Карла Вайтила, а не того, що прости Господи, тепер)*», «*Герой не той хто в окопі, не той, хто зубами вигризає в окупатів землю, а той хто відосік замутив чи освоїв телеграм-канал. А потім ордени та медалі також для них*» вважаємо

молодіжними сленгізмами. Лексему *сміху*очки* часто використовують у розважальних відео на Youtube та Tiktok. Вважаємо, що з часом стерлось значення цієї лексеми як вульгаризму, перейшло до значення загальноновживаних слів. Стилистично марковане сполучення слів *Замутити відосік* відносимо до молодіжного сленгу. **Замутити**, (-чу, -мутиш) док. **1.** крим. Зчинити сварку. **2.** що; крим., нарк., мол. Заварити міцний чай, чифір. **3.** мол. Зробити щось цікаве, екстраординарне [slownyk.me]. Автор обурюється з теперішньої ситуації в країні, «лжепатріотів», які брехнею та лицемірством заробляють собі статус «патріота України», який бореться зараз її незалежність.

Обсценізми у публікації: «Уся ця мантра, це така собі ширма за якою ховають усі неподобства, гріхи, зашквари та **повний піпець**, який під час війни називається мародерством», **Піпець** ч., евфем. Те саме, що *Пиздець* [55, с. 295]. **Пиздець (Піздец)**, ч., обсц., згруб.-просторозм. **1.** у ролі ім. або виг. Кінець, крах. **Це повний (справжній) пиздець (піздец)**, у ролі ім. або виг. Кінець, крах [55, с. 285]. «Навіть корупціонери часів Яника в шоці, якщо не сказати **в повному ах~ї**. Вони якраз нікуди не зникли. Може втекли. Але не зникли». Обсценізм **повний ах~ї** не зафіксовано у словнику Лесі Ставицької, очевидно, воно пізніше до нас прийшло з російської матірщини. Myslovo.com подає таке визначення обсценізму: «стан надзвичайного подиву, шоку, коли відбирає мову» [myslovo.com].

У публікації «Ізраїль не Україна. Там вміють визнавати свої помилки» автор свідомо вживає графічний евфемізм *пр#єбали*: «Військово-політичне керівництво Ізраїля викликає повагу. Після раптового нападу ХАМАС вони не призначали винних, вони не переводили стрілки і не нав'язували думку що пошук винних "не на часі", а тих, хто дозволяв собі критику звинувачували у роботі на ХАМАС. Вони не запускали отари ботоферм зі знищення опозиції. Вони не замовчували те, що у нас назвали "**пр#єбали**". Бо ціна цього "**пр#єбали**" людські життя» [77]. **Пройобувати**, недок., **Проїбати**, док., обсц., згруб.-просторозм. **1.** Нерозумно, без користі витратити гроші, майно і т. ін. // Даремно, без користі губити (про життя, силу і т. ін) **2.** Пропускати, прогавлювати слухний

момент, сприятливу нагоду позбавлятися чого-небудь через помилки, недогляди. // Втрачати у державних масштабах те, що становить історико-політичну, культурну і под. цінність. Синонім **Просирати** [55, с. 315]. Автор свідомо використовує обценізм, щоб показати дно українських політиків, які не виконують належно свою роботу, а допускають великих помилок, через які ми несемо великі втрати. Графічний евфемізм *пр#єбалі* позначає всю суть допису: через неправильні та необдумані кроки нашої влади, ми втратили найцінніше – людські життя.

У публікації «Невдячні виродки» автор пише: *«Так, вони і є тими само порохоботами, які з перших днів війни пішли захищати країну. Вони пішли захищати навіть тих, хто, сидючи у себе вдома, обливає їх брудом. В уявленні таких, як спічрайтер Володимира Зеленського Діма Литвин та його друзі-коментатори - усі порохоботи "йоб..ті". Для них дикість йти захищати країну, коли можна втекти закордон, у Буковель або ж чотири рази відкосити від Армії»* [78]. **Йобнутий**, а, е, обсц., зруб.-просторозм. **1.** презирл. або лайл. Недоумкуватий, пришелепкуватий. **2.** ірон.-зневажл. Дивакуватий, нестандартний, непередбачуваний у своїх діях, вчинках. **3.** лайл. Нікчемний, нікудишний. **4.** Розбитий, розтросчений [55, с. 202]. Обценізмом **йобнуті** автор називає представників політичної партії Петра Порошенка, які зараз знаходяться на передовій. В народі за ними закріпилась назва «порохоботи». Автор свідомо використовує цю девіацію, щоб показати неприязнь та відверту байдужість до людей, які нас захищають, у зв'язку з боротьбою політичних інтересів.

Колесник Микола.

Микола Колесник – військослужбовець.

У статті «Про необхідність мобілізації» автор пише використовує два графічні евфемізми *д...уя*, *пиз...нути* та один обценізм у безпосередньому його вияві **дебіл**: *«Росіяни провели мобілізацію, доречі, вони будуть проводити мобілізаційні заходи скільки захочуть, ресурсу в людях - безкінечність, не Китай, але овер д...уя. Добре - погано, але мобілізованих навчать, прикладів*

досталь, сміхуйочки про мобіків-чмобіків закінчуються з першими розривами снарядів поряд і звуком руху ворожої броні» [80]. **До хуя (дохуя)**, кого, чого, обся., згруб.-просторозм. – дуже багато, у великій кількості кого-, чого-небудь (звичайно малоцінного, незначного) [55, с. 396]. На нашу думку, автор тут використав поєднання англійського прикметника *over* (надмірний) та обценізму дохуя (присл., багато, надмірно): *овер д...я* тут у значенні *багато, надмірно*. Сили та кількість російських солдат величезні, це становить нам велику загрозу. У прикладі «*Перед тим як пиз...нути про те, як ми в цьому році вийдемо на кордони 1991 року, то через військкомат надайте відповідь*» вульгаризм **Пизданути**, док., обся., згруб.-просторозм. **1. презирл.** Сказати яку-небудь дурницю або щось недоречне. [1, с. 287]; У прикладі «*Як на мене, коли мене питають про нашу Перемогу, "коли вже вона відбудеться?"*, відповідаю, *все тільки починається, замало гасел і дебільних реляцій в телевізорі*» вульгаризм **Дебіл**, а, ч. **1. мед.** Людина, яка страждає на дебільність. **2. перен., розм.** Про тупу, нетямущу людину. // лайл. Уживається з метою образити кого-небудь, засудити чийсь поведінку [slownyk.me]. Вийти на кордони 1991 року – це повернути всі території України, які зараз перебувають під окупацію ворога-терориста Росії. Автор наголошує, що зараз у нас важкі часи, бо нема достатньо військових, на відміну від московитів, щоб замінити на полі бою наших. Застерігає, що не варто ставити безпідставні спостереження та прогнози по телевізору, адже «*перемога виборюється на полі бою*» [80].

У публікації «Вони ідуть» автор використовує три графічні девіантні лексеми *й@баний*, *єб@льник*, *єблув@ти*: «*Коли на Майдан вийшли дружини полонених з Азовсталі, то мусорня швидко почала пояснювати про заборону масових заходів і таке інше, досить агресивно. Кейс два, гребе колона й@баних паломників, московитів церковних, з прочанами в яких на єб@льнику написано «я корегувальник російської арти», а наші доблесні правоохоронці просто супроводжують те кодро, мовчки, не перешкоджаючи ні разу, і воєнкоми там не бігають з повістками, бо там «За царя батюшку!» є ікони, чи що це примушує так єблув@ти?!» [79]. **Йобаний**, а, е, обся., згруб.-просторозм. **1. 3***

яким здійснено статевий акт // який свою поведінкою, вчинками або способом життя викликає неприязнь, вороже ставлення до себе. **2. лайл.** Який викликає огиду; поганий, нікудишній, мерзотний (про предмет, явище, подію і т. ін.) // Набридлиий через те, що постійно є джерелом негативних емоцій; остогидлий [55, 201]. **Єбальник (Їбальник), ч., обсц., згруб.-просторозм.** Обличчя, морда [55, 195]. **Єблувати** у значенні здійснювати якусь роботу [myslovo.com]. Микола Колесник зневажливо описує осіб, які виконують проросійську агітаційну роботу. У прикладі «*Ху.. з тими поліціантами, Ляшко, де маски, проти ковідні заходи ще ніхто не відмінив!*» вульгаризм **Хуй з тобою** (з ним, з вами)!, у ролі виг., обсц., згруб.-просторозм. **а)** уживається для вираження примирення, згоди з чим-небудь; хай буде так; **б)** уживається для вираження незадоволення, досади, роздратування; **в)** уживається для вираження байдужості, втрати інтересу до кого-, чого-небудь [55, с.399]. На нашу думку, автор свідомо використовує обценізм, щоб показати свою байдужість до цих осіб, відкладання їх в сторону. Також автор у дописі звертається до міністра охорони здоров'я України Віктора Ляшка з метою застереження про недотримання правил під пас пандемії.

Кузьменко Євген.

Євген Кузьменко – оглядач «Цензор.нет».

У публікації «Путін – найкращий тренер українців» автор пише: «*А оці бомбьожки в 4-5 ранку Вони ж зроблять з нас жайворонків, потужних і працюючих! Ще у Москві на встигли відкритися ботоксні глазьонкі Хуйла, а ми вже їхнів літаків назбивали, танків попалили, ДРГ постріляли, шуфричів **попиздили**, корів подоїли і снідати сіли! Теж плюс; у зображення Хуйла плюємося з показниками світового рекорду! Стара мармиза, величний гоннік сучасності, найкращий тренер українського народу, Володимир Володимирович Хуйло—дякую тобі!* [82]. **Попиздити**, док., обсц., згруб.-просторозм. Знищити, зруйнувати, зламати що-небудь [55, с. 303]. Автор пише *попиздили шуфричів*, тобто він, очевидно, має на увазі знищили українських ворогів, бо вживає прізвище проросійського зрадника України Шуфрича. Щодо девіації **Хуйло**, то

це неологізм, який прикріпився у нашому лексиконі на позначення головного ворога України – Путіна.

У прикладах *«А трошки згодом ти сидиш в парку і п'єш гірке пиво, бо тобі вчоргове розповіли, що ніхто тебе туди не посилав, і тобі болячи і ти хочеш послати її з усіма її зайобами і проблемами, щоб вже нарешті вигребла по повній і зрозуміла, що монатікі хуятікі і усікі її не врятують від ворога. Бо вони будуть зайняті співанням, хтось навіть в церковному хорі. І заробітчанин, якому вона вдячна за бабло в бюджет не прийде її захищати, бо в Португалії його дупі більш тепліше аніж в окопі...»*; *«А прилітало дохуя»*. **Дохуя (дохуя)**, кого, чого, обсц., згруб.-просторозм. – дуже багато, у великій кількості кого-, чого-небудь (звичайно малоцінного, незначного) [55, с. 396]. **Зайоб**, ч., обсц., згруб.-просторозм. Неадекватна поведінка; дивакуватість [55, с. 182]. **Із зайобами**, жарг., обсц. – дивакуватий [55, с. 182]. Сполучення слів *монатікі хуятікі*, *руни-хуяни* вважаємо свідомо вжитими авторськими вульгаризмами.

Номінатив *хуйло* у графічно евфемізованому варіанті використовує автор й у своїй статті «Порядок денний Нестора Івановича»: *«А може, ви на відкритті Олімпіади передали ВВ Хуйлу у целохвановому пакеті куліча і кулебяку від родини Медведчуків? ...Подивиться уважно на карту бойових дій й на динаміку руку ЗСУ і скажіть – це той випадок, коли потрібно про щось домовлятись з ху#лом?»* [84]. Автор використовує свідому девіацію *хуйло* на позначення головного ворога України – путіна. Цією девіацією послуговуються у нас ще з 2014 року, особливо на святкових дійствах молодь полюбляє викрикувати *«путін – хуйло, ла ла ла»*. Вважаємо цю девіацію умисною. Таким чином, люди виговорювали всю свою ненависть та асимпатію до цієї людини.

Юрович Дана.

Дана Юрович – волонтерка.

У статті «Замах на продаж» авторка активно виступила проти влади, бо хоче захистити свого друга-волонтера Сергія Цибульського, якого незаконно звинувачують у правопорушенні і яке інкримінують як замах на продаж.

Бурхливими словесними фразами авторка виступила з обуренням проти силовиків, часто не підбираючи слів, які звинуватили безпідставно чесного простого підприємця, через якого купувались автівки для хлопців на фронт.

Авторка пише: *«Короче, **йоб їх мати** ПРОДАЖ ГУМАНІТАРКИ! Короче, в Сергія арештоване все майно, авто конфісковані і обирається запобіжний захід. І тут увага! Жодного факту продажу гуманітарки Сергієм - зафіксовано не було. Шують йому ЗАМАХ НА ПРОДАЖ. Ах **йоб вашу мати**, відповідальні наші органи»* [114]. **Йоб вашу мати** у ролі виг., обсц., згруб.-просторозм., лайл.: а) уживається для привернення уваги когось-небудь до чогось; б) уживається для вираження великого незадоволення, роздратування, обурення і т.ін; **та що ж це таке? та що ж це робиться?** [55, с.239]. Лексема «короче» - слово-паразит, яке прийшло до нас з російської. Умисні девіації складають жаргонізми та обценна лексика, яку не пом'якшено графічними евфемізмами і яку ужито згідно з орфографічними нормами.

Обценна лексика: *Короче, **йоб їх мати** ПРОДАЖ ГУМАНІТАРКИ! Тобто, коли **пиздиться** гуманітарка вагонами і кришується з оп - це окей; Один із тих - кому **не похуй**, що буде з цією країною; Один з тих, хто **вдждобує** добу напроліт аби **не просбати**, не підвести і виконати по максимуму всь від себе залежне для перемоги; ...державна не робить ні хера.* Авторка обурена безсоромною і нечесною владою, яка зараз наживається на війні, тому використовує вульгаризми: *пиздиться* у значенні *краде*; *не похуй* у значенні *небайдуже*; *не просбати* у значенні *не змарнувати*; *державна не робить ні хера* у значенні *байдужа, марнотратна і протиставлена простим українцям, які рятують державу від гибелі*.

Жаргонізми та сленгізми, які репрезентовані у статті: *Шують йому ЗАМАХ НА ПРОДАЖ; Війна закінчилась для **пациків** в теплих кївських кабінетах? Треба звітність? Результат? КРІ аби підтвердити ваші **овердохера зепешечки**?! Тобто, коли **пиздиться** гуманітарка вагонами і кришується з оп - це окей; Один з тих, хто **вдждобує** добу напроліт...* Жаргонізми *шують* та *кришується* належать до загальновідомої російської

тюремної лексики. Лексема *пацики* – український неологізм, уведений до широкого ужитку письменником Анатолієм Дністровим. У цьому контексті позначає нашу безсоромну владу, яка нічого не робить, а тільки мародерить у народу. Лексема *зепешечки* (розм. зарплати) уживається із аббревіатурою в англійському варіанті та прислівником, що утворений поєднанням англійського прикметника *over* (надмірний) та вульгаризму *дохера* (присл., *багато, надмірно*): *овердохера* тут у значенні *забагато, надмірно*. Жаргонізм **пиздитися**, *недок., общ., згруб.-просторозм.* Битися з ким-небудь [55, с. 286]; у цьому контексті означає **красти**. Лексема **вджобує** походить від англ. лексеми *Job* – *робота*, що означає багато і тяжко працювати, але закріпилося, на нашу думку, як синонім до **вйобувати**, *недок., общ.* Працювати, докладаючи чимало фізичних зусиль [55, с. 118].

2.2.3 Обсценізми, частотність використання яких є за межею доцільності та доречності публічної репрезентації тексту.

В окрему групу ми виділили тексти, що знаходяться на межі доцільності публічної репрезентації. Це тексти, які є суцільною девіацією, оскільки на невеликий текст вжито велику кількість межових слів-вульгаризмів. Вони виходять за традиційні рамки, норми і цінності суспільства. Ці тексти можуть викликати неприйнятність, обурення та негативні реакції у громадськості, оскільки вони порушують загальноприйняті стандарти моралі, етики та політичної коректності. Нерідко такі тексти стають об'єктом критики, цензури або навіть заборони. Оскільки межа доцільності є досить суб'єктивним поняттям, що залежить від культурних, історичних і соціальних контекстів, існує постійне дискусійне поле щодо того, які тексти можуть вважатися суцільною девіацією. Переважно це дописи військових ЗСУ, які часто, не підбираючи орфографічно та лексично правильних слів, доволі гостро критикують українську владу та народ. Емоційний аспект тексту знаходиться на межі адекватного сприйняття.

Лисенко Микола «Народу пох#уй».

Використання нецензурної лексики є свідомим вибором автора. Жорсткий і брутальний за добором мовних засобів стиль підносить текст публікації на рівень морального соціального дна. У заголовку одразу бачимо девіацію, що стосується використання обценізму у формі графічного евфемізму. Це, на думку автора, додає тексту виразності і привертає увагу читачів. Використання графічних евфемізмів є способом зберегти виразність та автентичність тексту, не порушуючи загальноприйнятих моральних норм та цінностей. Однак надалі М. Лисенко уживає тільки власне обценізми, часто у російському фонетичному оформленні.

Воїн у матеріалі «Народу пох#уй», який опублікував на сайті «Цензор.нет», доволі гостро висловив свої думки щодо війни. Мета допису, на нашу думку, вилити образу, обурення, зневагу до тих, хто поза контекстом історії, а з іншого боку, – зняти стрес, притлумити розчарування та біль від того, що його жертва, тобто смерть автора, яку він вважає неминучою, буде марною. У тексті, обсягом 523 слова (разом із заголовком) ужито двадцять обценізмів, а також тридцять девіантних лексем інших типів. Отож десять відсотків з усіх слів тексту (в т. ч. й неповнозначних) складає девіантна лексика. Уважаємо таке засилля лексичних відхилень (майже усі – свідомий вибір автора) виводить текст за межі не тільки доцільності і публічної комунікації, а й ставить під сумнів можливість досягнення комунікативної мети.

З цього погляду текст як матеріал лінгвістичного аналізу має невисоку вартість, однак оминати його не маємо права, оскільки такі тексти час від часу з'являються, викликаючи жваве обговорення, зокрема й з погляду мови і стилю. Отож здійснювати послідовний аналіз лексичних девіацій указанного матеріалу, на нашу думку, недоцільно, оскільки текст за межею об'єктивної інтерпретації як публіцистичний допис. Однак здійснимо експеримент із його трансформації, замінивши обценізми літературними відповідниками, та виявимо, наближає чи віддаляє від досягнення комунікативної мети така перебудова.

Микола Лисенко «Народу байдуже»

«То не військовим потрібна машина, то вам потрібно щоб у військових була машина!»

«Це не ветерани повинні адаптуватися під життя в соціумі, це соціум повинен адаптуватися під нові реалії!»

*Які ж ви наївні, це **жах** просто. Народу **байдуже**. Є тоненький, майже невидимий прошарок тих, хто **гарує**, донатить, волонтерить і гине на фронті. Решта **плювала** на цю війну, і тих хто тут гине, ви для них перешкода, вони вибрали **ПРОСТО ПІРІСТАТЬ СТРІЛЯТЬ** і якщо б не ви, **осоружні** запаяні ваєнні, то вайни б не було і можна було б їздити к тьотє в белгарот. Для 99% саме **ВИ** винні в тому, що летять ракети, саме **ВИ** винні в тому, що ніззя поїхати за кордон робити гламурні фотосесії на фоні моря, саме **ВИ** винні в тому що тепер немає концертів артистів узких братушек з бешеного болота, саме **ВИ** винні в **розбомблених** містах і сотнях тисяч трупів. Не рашня. **ВИ**. Тому що якщо б не **ВИ**, можна було б спокійно стати рабами і начинкою для концтаборів. Вони цього хочуть.*

*Мащину, **бач**, воєнним треба. Аха-ха-ха. Ідіть і **не вертайтесь!** Щас я розкажу вам, як все буде. Спочатку пішли воювати ті, кого всі називали запаяними, контуженими, нациками, фашистами, короче повторювали все оте **безглуздя** яке рашня вивалювала через ватовізор на маси, і яке українське стадо плямкаючи з задоволенням жрало коритами і просило ще. Потім пішли ті, хто чекав повістку, але розумів що рано чи пізно прийдеється. Потім пішли ті, кого забрали бо не змогли відкупитися. А далі все буде дуже рокенрольно, котяткі. Далі непридатні різко стануть придатними, броньовані різко стануть неброньованими і воювати підуть **ВСІ**.*

*Що я бачу зараз? Всі, хто приходить в армію до моменту мобілізації на самопідготовку **плювали**. Тошо думали шо воно саме якоеь россосеться і пропетляється. І тому тепер, коли бєха на повному газу розвертається і відкриваються жопні двері, а там ніч, скошена осколками посадка і летить все від вогів до 152, різко стає неприкольно без елементарного розуміння що відбувається і як тут, сука, вижити. А вже пізно. Півтора роки **нінащо**. Хто*

там казав «ми даємо цивільним шанс підготуватисяЦ? Дали? Підготувалися?
Аха-ха-ха. **Чортма!**

Ще раз, для тих, кому **погано** дійшло. Хто буде дуже довго бігати від української армії, буде мобілізований в російську. Без повістки, шляхом **кулака по морді**. Удачі гламурним бородатим підкачаним порішавшим тіпочкам в татушечках не стати начинкою для розстрільних ям. З ваших губастих гламурних сосок зроблять секс-іграшки, ваших батьків застрелять і залишать тіла лежати посеред вулиці тижнями, не даючи їх забрати, а ваших дітей загонять в концтабори на "перевиховання". Тому що за переконанням тих, кого ви вважаєте братушками, бо вам так сказали з бидлящика, вас не має існувати взагалі. Ви для них сміття. Недолюди. Як би ви не були «внє палітікі», «нейтральні», «за мір», або іншу **дурість**. Вас знищать.

Відкрийте нарешті очі, і почніть вчитися захищатися. Не для мене. Мені **все одно** буде, я проросту соняхами. Не для країни, вам завжди **байдуже** було на неї бо ви **уповали** на «великую расію» якою вам в голову **наклали**. Для себе. Для своїх близьких. За свій дім. Не сподівайтесь що вийде поміняти прапор і продовжувати жити як жили. Не вийде. Все, до чого торкається орда, перетворюється на руїни, братські могили і концтабори.

Тихої ночі. [86]

На нашу думку, така трансформація лексичного складу тексту не знижує емоційності та критичності матеріалу, однак дає змогу уникнути тих межових асоціацій, зокрема й несприйняття, які віддаляють від розуміння проблеми, нівелюють емпатію, можуть викликати відразу чи перешкодити прочитанню та осмисленню тексту. Обсценізми разом із нарочитим суржилом понижують допис до рівня інтелектуально убогого, а його мову за стилем до мови ворога. Саме цей чинник (матірні обсценізми – це мова і культура ворога) нівелює чимало і з погляду форми, і з погляду змісту. Уважаємо, що таке використання девіантної лексики є неприйнятним, надмірним, з погляду комунікативної інтенції шкідливим, а з погляду мовних засобів деструктивним та невиправданим.

Крім того у тексті присутні фонетичні варіанти лексем, зокрема асоційовані з російською мовою, які, на нашу думку, характеризують рівень мовленнєвої культури автора: *ваєнні, вайни б не било, їздить к тьоте в белгарот, ніззя поїхать, узкіх братушек з бешеного болота.*

Чупа Іван «Безславні кріпаки»

Військослужбовець у матеріалі «Безславні кріпаки», який опублікував на сайті «Цензор.нет», висловив свої думки щодо війни. Мета допису, на нашу думку, висловити своє пригнічення, притлумити розчарування та біль від того, що відбувається зараз на війні. У тексті, обсягом 600 слів (разом із заголовком) ужито дванадцять обценізмів, а також двадцять девіантних лексем інших типів. Отож шість відсотків з усіх слів тексту (в т. ч. й неповнозначних) складає девіантна лексика. На нашу думку, така кількість межових лексичних відхилень (майже усі – свідомий вибір автора) виводить текст за межі не тільки доцільності і публічної комунікації, а й ставить під сумнів можливість досягнення комунікативної мети. Ми також здійснили трансформацію тексту, замінивши обценізми літературними відповідниками. Лексеми, які трансформували, ми виділили жирним шрифтом.

Іван Чупа «Безславні кріпаки»

*Вражина затіяла штурм як завжди. Без фантазії. В 4.35, без об'явлення війни, юнкерси і вся та нацистська **річ**... штурмова група вийшла, і дочапала до покинутих бліндажиків. З тих бліндажиків регулярно хтось драпав. Зайшли росіянци, **отримали ударів**, налетіли мавіки і арта - **втратили** купу дронів і примудрилися таки покращити парочку обриганів. Потім туди зайшли укropи. Результат приблизно той самий.*

Посадочка і бліндажики наповнились жмурами. Хто з синім скотчем. Хто з білими пов'язками. Хто без пов'язок. Ті що з пов'язками - то залишки попередніх штурмових груп. Хто без пов'язок- то вже звичайна піхтура, яку загнали на позиції після того як їх зачистили.

Найгірша робота це штурмувати позиції. Друга найгірша - втримати їх. Особливо коли у вражини теж на цю посадочку є певні плани. І ладно б тебе

обстрілювали черговими обстрілами, це ще пів біди. Але коли тебе з посадочки намагаються вибити .... то вже не так весело.

Росіяни залетіли в кинуті окопчики (вірніше те що від них лишилось - розчовпані заглиблення в землі і нори з потворними отворами що чорними дзюрками дивилися у небо) і поховались. Арта саме човпла нашу піхоту і штурмовічки мали залітати і вибивати укропа.

*Піхоту човпли якісно. Танком, бехами, артою, агсами. З неба це виглядало паскудно. Взимку б виглядало не так паршиво, але літо - і купа пилу підіймалась від кожної ляпки що прилітало. А прилітало **дуже багато**.*

- не хотів би я зараз бути там.

Але штурмовічків вже побачили. Спершу озвався черговий АГС сусідів, потім почав навалювати міномет, а потім під'їхали бехи, сау і нать з танка потім перепадало окупантам.

*Штурмуюча група раптово перетворилась на таку ж саму піхоту, з тією лиш відмінністю що її не було кому вибивати. Але від того їм певно було не легше. Бо їх було чоловік 12, а норок - всього 4. І почались супер перебіжки з нори в нору. Дрони з гранатами гралися у whac-a-tole (це де молотком **б'єш** по ніркам з яких вилазять кроти). І в перервах між прильотами всього і вся окупанти перебігали з одного укриття в інше. Хто програвав - ставав 300. Хтось вибував з гри навічно.*

*Один мавік нам тоді збили, інший зійшов з глузду і **випав** разом з гранатою в нірку до **здивованого**. Уявляю вираз його обличчя коли мавік впав йому в нору зі словами "Цеее Джооонні!"*

Дим розвіявся. І всі побачили іншу групу штурмовиків що бігли до нашої піхоти. "Ребята, там 3 укропа осталося. Ані пабегут" напевно казав їм їх командор. Вони на характері бігли дорогою до ліску, але дрон з гранатою вже їх побачив. І посеред дороги кинув їм її на голову. Зкид був невдалий і гранатка впала метрах в 5. Але цього було достатньо щоб їх лідер зупинився, задумався і кинувся назад ще швидше ніж біг на штурм. Інші кинулись за ним. Не получілось. Не прокатіло.

Після бою, дрончиками облітали район. Знайшли трьох жмурів. Лежали касіві, з гоупрошками, калахи модняві, обвішані коліматорами. Пацани йшли пилять контент. Пролежали днів з 5. Потім їх братушки згадали, що рускіє сваіх не брасають. Позабірали заодно і наших жмурів. Потім обмінялись на тих яких в свій час нахапали наші.

Безіменна посадка номер 21 так і лишилась нічиєю. Поки що. Потім ще наші там гребтимуть, і росіянци. Всі...

*Десь якраз в цей момент прийшов наказ про переведення з самого ГШ) я з перших днів намагався **втєкти** з піхоти))) але на відношення бригади вже класично **нехтують**, наказ з ОК саботували. І наказ з ГШ теж бригада саботувала. **Набрідли**. Тому поки знов польотуєм мавіками і спостерігаєм і доповідаєм. Чи забомблюєм окупантів в кам'яний вік.*

*А так - **набрідло** вже все. І армія, і окупанти, і мавіки. З хорошого - у вільний час граю в Baldurs Gate 3. Хороше. [113]*

Військослужбовець у матеріалі «Безславні кріпаки», який опублікував на сайті «Цензор.нет», висловив свої думки щодо війни. Мета допису, на нашу думку, висловити своє пригнічення, притлумити розчарування та біль від того, що відбувається зараз на війні. Безславними кріпаками автор називає військовослужбовців, яким важко перевестись воювати у інше місце.

Автор у своїх дописах використовує гострий стиль опису моментів, які трапляються під час війни. Він розповідає про жорстокі битви, небезпечні ситуації та емоції, які виникають у воїнів за допомогою використання обценізмів. Також автор за допомогою обценізмів яскраво описує росіян. Описи мають відчуття напруження, страху та небезпеки, що переповнюють кожен момент на війні.

Крім того у тексті присутні фонетичні варіанти лексем, зокрема асоційовані з російською мовою, які, на нашу думку, характеризують рівень мовленнєвої культури автора: *Вражина, без об'явлення війни, Ребята, там з укропа осталось. Ані набегут, Не получилось. Не прокатіло. Потім їх братушки згадали, що рускіє сваіх не брасають.*

Отож, здійснивши аналіз лексичних девіацій у текстах блогів інтернет-видання «Цензор.нет», виявили, що мовні девіації – типовою ознакою текстів сучасного медіапростору. Знижений стиль статті, в якій автори критично аналізують аморальність росіян та їх дій, зумовив наявність лексичних девіацій, що належать до стилю зниженого, який би не мав бути у публіцистичному тексті, однак автор його використовує як згрубілий варіант на позначення осіб чи предметів. Частина мовних, перш за все лексичних, девіацій є свідомим вибором авторів, зокрема використання обценних слів, яких автори використовують прямо, евфемізуючи чи представляючи її вже як жаргонно-сленгову. Інші автори не використовують так широко обценізви та вульгаризми у своїх дописах, завуальовують їх.

Дослідження мовних девіацій, зокрема лексичних та обценної лексики, мають потенціал для формування власного українського суспільного дискурсу, вільного від наративів ворожої мови. Це допоможе уникнути негативних стереотипів та сприятиме розвитку мовного простору на кшталт власного ідентитету. Важливо зазначити, що межові стилістичні засоби та умисні мовні девіації повинні використовуватись у текстах лише як винятки, а не норма. Це дозволить зберегти естетику мови і покращити її сприйняття. Зміна в суспільному мовленні та диференціація сфер використання стилістично маркованої лексики є необхідними аспектами цього процесу. Процес зміни нашого суспільного мовлення та диференціації сфер використання стилістично маркованої лексики не тільки змінить нас, але й наш світ загалом. Медійний простір, у якому ми функціонуємо, буде підніматися на новий рівень, де мова виступатиме як інструмент позитивної трансформації суспільства. Це допоможе нам стати більш гармонійними, співчутливими та відповідальними співрозмовниками.

Таким чином, вивчення мовних девіацій, зокрема лексичних та обценної лексики, є важливою складовою в процесі формування власного українського суспільного дискурсу, який буде вільним від нав'язаних стереотипів ворожої

мови. Це допоможе нам покращити якість мовлення та сприяти позитивним змінам у суспільному медійному просторі.

Висновки

Вивчення девіації в мовознавстві набуває все більшого значення останні десятиліття. Девіація в мові означає відхилення від нормативних правил, яке може бути викликане різними факторами, такими як соціальний статус, географічне розташування, стиль мовлення та інші. Оскільки використання мови, комунікація є формою поведінки, зокрема зумовленою і психологією указаної комунікації, варто звернути увагу на сферу поведінкової психології, соціології, у яких і сформоване це поняття. Наприклад окремі форми комунікації, що у соціуму трактуватимуться як девіація, зокрема пряма образа чи використання нецензурної лексики має правову колізію. Правовий аспект комунікації полягає у визначенні меж свободи слова, встановленні обмежень і регулюванні поведінки у соціальному спілкуванні. Це вимагає збалансованого підходу, що враховує як право на свободу висловлювання, так і необхідність забезпечення толерантного та поважного середовища для всіх учасників комунікації.

Девіація відображає відхилення від норми або типових поведінкових зразків. Вона вивчається в різних наукових дисциплінах, таких як соціологія, психологія, криміналістика, соціальна робота та інші. У соціології девіація визначається як будь-яке поведінкове або соціальне відхилення від нормативно-ціннісних рамок суспільства. Така поведінка може бути відхиленням від моральних норм, правових норм, норм поведінки у певних групах або норм суспільства в цілому. У психології девіація може бути розглянута як відхилення від нормального психічного стану чи незвичайна поведінка, яка викликає занепокоєння у соціальному оточенні. Також девіація може відобразити відхилення від соціально-прийнятого стандарту нормальності. В криміналістиці девіація вивчається як відхилення від правових норм і законів. Вона може бути пов'язана зі злочинністю, порушенням громадського порядку або іншими

видами ненормативної поведінки. У соціальній роботі девіація може бути розглянута як відхилення від соціальних норм і стандартів у поведінці та взаєминах з іншими людьми. Вона може викликати певні проблеми або труднощі у функціонуванні особи у суспільстві. Зважаючи на широкий спектр дисциплін, що вивчають девіацію, виникає різне трактування та використання термінів. Однак загальним підтекстом є відхилення від нормальності або типовості, незалежно від контексту, в якому воно досліджується.

Засновником вивчення девіантної комунікації в українському мовознавстві вважають Ф. Бацевича, який присвятив свої наукові розвідки саме дослідженню комунікативної девіації в різних галузях мовознавства. Свої розвідки в цій галузі лінгвістики автор відобразив у працях «Основи комунікативної девіатології» (2000); «Основи комунікативної лінгвістики» (2004); «Нариси з комунікативної лінгвістики» (2003); «Лінгвістична генологія: проблеми і перспективи» (2005); «Вступ до лінгвістичної генології» (2006); «Вступ до лінгвістичної прагматики» (2011); «Коммуникативные девиации и условия успешности речевого жанра» (2012).

Мовні девіації - це відхилення від стандартних мовних правил та норм, які можуть впливати на розуміння іншою стороною. Ефективність спілкування великою мірою залежить від компетентності посередника і його знань, які використовуються при спілкуванні. Недостатня компетентність посередника може проявитися у неправильному вживанні граматичних правил, що може спричинити незрозумілість або неправильне тлумачення повідомлення. Також, посередник може використовувати неправильну лексику або некоректну семантику, що може викликати негативну реакцію або неприйняття повідомлення адресатом.

Комунікативна невдача виникає, коли учасники комунікації не досягають своєї комунікативної мети, тобто не досягають згоди і взаєморозуміння. Це може бути наслідком різних факторів, таких як недостатні навички комунікації, незрозумілість або невірна інтерпретація повідомлень, недотримання комунікативних норм і т.д. Комунікативна невдача може мати різні прояви, такі

як непорозуміння, конфлікти, неприйняття інформації, втрата довіри тощо. Це може призвести до погіршення взаємин між учасниками спілкування, зниження ефективності комунікації і негативних наслідків для стосунків і роботи. Комунікативна девіація виявляється у тому, що учасники комунікації не розуміють один одного і не знаходять спільної мови. Це може статися, наприклад, через відсутність спільного словника, різні культурні контексти, різні способи сприйняття повідомлень тощо. Як результат, повідомлення може бути неправильно сприйняте або неправильно передане, що призводить до виникнення непорозумінь і конфліктів. Відношення між учасниками комунікації, їхні навички і стиль спілкування, а також контекст комунікації впливають на ймовірність виникнення комунікативної невдачі. Для запобігання таким ситуаціям важливо вдосконалювати свої комунікативні навички, уважно слухати і розуміти співрозмовника, враховувати його потреби і особливості. Також важливо культурна чутливість і вміння адаптувати свій стиль спілкування до контексту комунікації.

Український інформаційний простір переживає непростий період. Гострота висвітлення подій через прямоту висловлювань та оцінок стимулює появу нового типу девіацій у суспільстві. Це проявляється у зростанні агресивних, образливих та ненормативної лексики в мовленні, а також у поширенні дезінформації та фейків. Люди можуть втрачати контроль над своїми емоціями і виражати їх у неконтрольованій формі, що веде до конфліктів і напруженості у суспільстві. Причиною цього є також інформаційна втома, коли люди перезавантажені новинами про війну, кризу і не можуть знайти позитивних аспектів у своєму житті. Відсутність належної медіаграмотності серед населення також призводить до ескалації негативності і агресивності у суспільному мовленні. За нашими спостереженнями девіантність суспільного мовлення зростає.

Здійснивши аналіз лексичних девіацій у тексті блогів інтернет-видань «Цензор.нет» та «Українська правда» ми охарактеризували лексеми за різновидом лексичних девіацій. Виявили лексеми, які автори свідомо

використовують у своїх текстах для досягнення комунікативної інтенції; лексеми, пов'язані із актуалізацією у зв'язку із темою допису російських лексем в українському середовищі; девіації-огріхи (помилки), зумовлені недостатнім рівнем знання української мови. З одного боку, це помилка-девіація через, можливо, незнання достатньо мови, а з іншого – це стиль, пов'язаний із характеристикою ворога. Знижений стиль статті, в якій автор критично аналізує аморальність росіян та їх дій, зумовив наявність лексичних девіацій, що належать до стилю зниженого, який би не мав бути у публіцистичному тексті, однак автор його використовує як згрубілий варіант на позначення осіб чи предметів. Трапляються особливі специфічні девіації, які відображають тенденції української мови, наприклад запозичення з польської мови.

Знижений стиль статті, в якій автори критично аналізують аморальність росіян та їх дій, зумовив наявність лексичних девіацій, що належать до стилю зниженого, який би не мав бути у публіцистичному тексті, однак автор його використовує як згрубілий варіант на позначення осіб чи предметів. Частина мовних, перш за все лексичних, девіацій є свідомим вибором авторів, зокрема використання обценних слів, яких автори використовують прямо, евфемізуючи чи представляючи її вже як жаргонно-сленгову. Використання такої лексики не притаманне авторам, у них високоякісні тексти. Це люди, які належать до української інтелігенції. Використовують обценізви спорадично. Здебільшого автори намагаються приховати лексеми за допомогою більш евфемізованих висловів.

Інші автори не використовують так широко обценізви та вульгаризми у своїх дописах, завуальовують їх. Такий стиль письма є неприйнятним для публіцистичного тексту, оскільки порушує етичні норми та несе негативний вплив на читача. Автори, використовуючи такі лексичні девіації, можуть намагатись прикрити свою недостатню об'єктивність та незбалансованість аргументів за допомогою емоційного навантаження.

Вивчення мовних девіацій, зокрема лексичних та обценної лексики, дає змогу розуміти, як вони використовуються в різних контекстах і як вони

можуть впливати на сприйняття мовлення. Це надає нам можливість бути усвідомленими споживачами мовлення і здатними критично оцінювати те, що ми чуємо і бачимо в медіа. Вивчення лексичних девіацій також забезпечує нам можливість випередити та уникнути використання непристойних слів або висловів, які можуть образити та порушити комунікативну етику. У процесі формування суспільного дискурсу ми повинні бути свідомими й обережними у використанні мовних засобів, оскільки вони впливають на наше сприйняття світу та наше ставлення до інших. Використання ворожої мови та стереотипів може поглиблювати конфлікти та негативні уявлення про різні етнічні групи, суспільні класи або гендерні ролі. Вивчення та усвідомлення лексичних девіацій допомагає нам уникнути такого використання мови та сприяє побудові толерантного та розуміючого суспільства. Також, вивчення мовних девіацій допомагає нам підвищити якість нашого мовлення. Знання мовних девіацій дозволяє нам вибирати більш точні, адекватні та виразні слова та вирази для передачі наших думок та почуттів. Це робить наше мовлення більш ефективним і переконливим. Вивчення лексичних девіацій допомагає нам виявляти та уникати недоліки у нашому мовленні та покращувати його якість. Отже, вивчення мовних девіацій є важливим кроком у формуванні власного українського суспільного дискурсу, який буде вільним від нав'язаних стереотипів та ворожої мови. Це сприятиме позитивним змінам у суспільному медійному просторі та допоможе нам стати свідомими та відповідальними користувачами мови.

Основна література

1. Ажнюк Леся. Про правові наслідки мовних непорозумінь. Культура слова. Вип. 75. К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. С. 129–134.
2. Акімова Н. В. Про лінгвістичні механізми виникнення варіативності розуміння тексту [Електронний ресурс] / Н. В. Акімова // Лінгвістика. – 2012. – № 3(2). С. 88–94. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ling_2012_3\(2\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ling_2012_3(2)_14)
3. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. Львів : Світ, 1990. 232 с.

4. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови: [навч. посіб.]. Львів : Світ, 2003. 432 с.
5. Бардукова Г. О. Норма і девіація в сучасній українській фраземіці: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Г. О. Бардукова; Донец. нац. ун-т. Донецьк, 2014. 18 с.
6. Барчук В.М. Девіації сучасного суспільного мовлення: обценна лексика (на матеріалі блогів на «Цензор.нет». Прикарпатський вісник Наукового товариства імені Шевченка. Слово. 2022. № 17(65).
7. Бацевич Ф. Вступ до лінгвістичної генології: навч. посіб. / Флорій Сергійович Бацевич. К. : Вид. центр «Академія», 2006. 248 с. (Серія «Альма-матер»).
8. Бацевич Ф. Вступ до лінгвістичної прагматики: підручник / Флорій Сергійович Бацевич. К. : ВЦ «Академія», 2011. 304 с. (Серія «Альма-матер»).
9. Бацевич Ф. Лінгвістична генологія: проблеми і перспективи: монографія / Флорій Сергійович Бацевич. Львів : ПАІС, 2005. 264 с.
10. Бацевич Ф. Нариси з комунікативної лінгвістики: монографія / Флорій Сергійович Бацевич. Львів : Вид. центр при ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 281 с.
11. Бацевич Ф. Основи комунікативної девіатології: монографія / Флорій Сергійович Бацевич. Львів : Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка, 2000. 236 с.
12. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики: підручник / Флорій Сергійович Бацевич. К. : Вид. центр «Академія», 2004. 344 с. (Серія «Альма-матер»).
13. Борщевський С. Семантична девіація історичних номінацій в англomовному художньому дискурсі (на матеріалі романів В. Скотта) [Електронний ресурс] / С. Борщевський, Г. Олександрова // Мова і культура. 2014. Вип. 17, т. 1. С. 120–126. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mik_2014_17_1_24
14. Булаховський К. Українська мова в локалізації програмного забезпечення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2014. 20 с.
15. Білодід І. К. Сучасна українська літературна мова. К.: Наукова думка. 1973. С. 98-104, 121-150.

16. Васильєва Г. О. Превентив у структурі українського розмовного дискурсу: комунікативна модель і засоби вираження : автореф. дис. ... канд. філол. наук. : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Г. О. Васильєва. Донецьк, 2011. 20 с.
17. Волощак М. Неправильно–правильно: довідник з українського слововживання: за матеріалами засобів масової інформації. К.: Видавничий центр «Просвіта», 2000. 128 с.
18. Давидова В. Субстандартна лексика як засіб соціальної характеристики особистості. Пам'ять століть. 1998. № 6. С. 83–86.
19. Голікова Н. С. Мовно-комунікативні девіації в українському соціокультурному просторі [Електронний ресурс]. Український смисл. 1. Режим доступу: <http://www.ukrsense.dp.ua/index.php/USENSE/article/view/72>
20. Джунусалієва Г. Комунікативні девіації в контексті теорії мовної комунікації [Електронний ресурс] / Г. Д. Джунусалієва, Н. А. Ковальська // Науковий часопис. К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011.
21. Дубовий К. В. Помилки і втрати у закадровому перекладі художнього фільму [Електронний ресурс] / К. В. Дубовий // Філологічні трактати. 2015. Т. 7, № 3. С. 33–38. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Filtr_2015_7_3_6
22. Дубцова О. В. Лінгвокогнітивна природа комунікативних невдач (на матеріалі американського кінодискурсу): автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / О. В. Дубцова. Харків, 2014. 21 с.
23. Дудик П.С. Стилїстика української мови: навчальний посібник. К: Академія, 2005. 368 с.
24. Домрачева І. Р. Мовні девіації в українських засобах масової інформації. 2018. URL: https://revolution.allbest.ru/languages/00904998_0.html.
- Друм Т. Сленг: погляд зсередини. Дивослово. 1998. № 12. С. 59–60.
25. Дьячук С. Орфоепічні помилки в мовленні студентів технічних спеціальностей [Електронний ресурс] / С. Дьячук // Мова і культура. 2013. Вип. 16, т. 5. С. 420–423. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mik_2013_16_5_70

26. Дяків Х. Умови (не)успішності відеоінтерв'ю / Х. Дяків // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Одеса: Наук. вісн. міжнар. гуманітарного ун-ту, 2015. Вип. 15. Т. 1. С. 155–57. (Серія «Філологія»).
27. Дяків Х. Комунікативні девіації в інтерв'ю на матеріалі німецької та української преси / Х. Дяків // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Острог : Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2015. Вип. 56. С. 104–106. (Серія філологічна).
28. Єрмоленко С. Я. Літературна норма і мовна практика / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, Т. А. Коць, Г. М. Сютя, С. Г. Чемеркін. Ніжин : Аспект-поліграф, 2013. 320 с.
29. Єрмоленко С. Увага: помилки в усній і писемній мові. Культура слова. № 76. 2012. С. 170 – 175.
30. Ілик Т. Соціальні варіанти мови та їх термінологічне окреслення. Мовознавчі дослідження: збірник наук. пр. Донецьк : ДонДУ, 2000. С. 67–73.
31. Калашник В.С. Українсько-російські синтаксичні паралелі: Труднощі перекладу. Харків: Прапор, 2003. 112 с.
32. Капелюшний А. О. Стилїстика. Редагування журналістських текстів: редагування в засобах масової інформації. Львів: ПАІС, 2003. С. 56-60.
33. Карпа І. Б. Функціональні та прагматичні характеристики інтерактивної віртуальної комунікації (на матеріалі інформаційно-довідкового сервісу Yahoo! Answers): автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / І. Б. Карпа ; Херсон. держ. ун-т. Херсон, 2010. 20 с.
34. Кісь Р. Глобальне – національне – локальне (соціальна антропологія культурного простору). Львів: Літопис, 2005. С. 178-205.
35. Клепуц Л. Стратегії класифікації ненормативної лексики [Електронний ресурс]. «Humanities & Social Sciences 2009» (HSS–2009), 14-16 may 2009, Lviv. Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/6678/1/30.pdf>. С. 84-87.
36. Кононова Д. В. Вираження каузації у комунікативних ситуаціях офіційного та неофіційного спілкування (на матеріалі сучасної англійської мови): автореф.

- дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Д. В. Кононова; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2010. 19 с.
37. Котов М. В. Комунікативна невдача у ситуації міжкультурного спілкування / М. В. Котов // Дискурсологія: семантика і прагматика. Вісник ХНУ. 2013. № 1052. С. 55–59.
38. Мельник І.В. Причини комунікативних невдач провокаційного мовлення // Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. праць / відп. ред. А.Д. Белова. К., 2013. Вип. 46. Ч. 2. С. 497- 506.
39. Михайлець Л. М. Граматичні помилки в усному діловому мовленні державних службовців [Електронний ресурс] / Л. М. Михайлець // Теорія та практика державного управління. 2010. Вип. 3. С. 365–371. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpdu_2010_3_54
40. Мільченко О. С. Семантичні девіації в нормативно-правових текстах: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Мільченко Ольга Сергіївна. К., 2011. 20 с.
41. Мішеніна Т. М. (2014). Мовні девіації інтерферентного характеру в системі сучасної української мови. Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету <https://doi.org/10.31812/filstd.v11i0.374>
42. Печко Н. М. Лінгвокогнітивні та дискурсні аспекти непорозуміння як типу інтерпретації (на матеріалі англійського діалогічного мовлення) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Печко Ніна Миколаївна. Львів, 2011. 20 с.
43. Пашковська Г. До питання про класифікацію мовних норм. Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. 2009. Вип. 27. С. 152-153.
44. Пилинський М. Літературні норми. Типи та їх класифікація. Мовознавство. 1974. № 1. С. 11 – 23.
45. Пономарів Олександр. Культура слова. Мовностилістичні поради / Олександр Пономарів. К.: Либідь, 2008. 240 с.

46. Попович М. М. Основи міжкультурної комунікації : навч. посіб. / М. М. Попович ; МОНМС України, Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці: Рута, 2012. 159 с.
47. Почепинська С. М. Комунікативні невдачі та засоби їх корегування в художньому діалозі (на матеріалі англійської мови) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Світлана Михайлівна Почепинська. Одеса, 2009. 18 с.
48. Проценко О. В. Прагматична самокорекція комунікантів в українському спонтанному мовленні (на матеріалі теле- та радіотекстів) : автореф. дис. ... канд. філол. наук / О. В. Проценко. К., 2006. 21 с.
49. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування / Я. Радевич-Винницький. Львів : Вид-во «СПОЛОМ», 2001. 224 с.
50. Руда О. Г. Комунікативні девіації в умовах українсько-російського білінгвізму : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Олена Григорівна Руда. К., 2007. 20 с.
51. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля. К, 2006. 718 С.
52. Семенюк О. А. Основи теорії мовної комунікації : навч. посіб. / О.А. Семенюк, В.Ю. Паращук. К.: ВЦ “Академія”, 2010. 240 с.
53. Славова Л. Л. Типологія комунікативних невдач (на матеріалі сучасного англійського мовлення: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Славова Людмила Леонардівна. К., 2000. 18 с.
54. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич. К.: «Довіра», 2007. 205 с.
55. Ставицька Л. Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики та її відповідників. Обсценізми. Евфемізми. Сексуалізми. // Л. Ставицька. – К.: Критика, 2008. 454 с.
56. Стахів М. Український комунікативний етикет : навч.-метод. посіб. / М. О. Стахів. К.: Знання, 2008. 245 с.

57. Степикіна Т. В. Про способи попередження комунікативних невдач у процесі формування міжкультурної компетенції / Т. В. Степикіна // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Пед. науки. 2012. № 4, ч. 2. С. 47–53.
58. Струганець Л. Мовна норма:стале і змінне. Культура слова. № 74. 2011. С. 34-43.
59. Тарасова В. В. Очі як важливий засіб невербальної комунікації: комунікативні невдачі [Електронний ресурс] / В. В. Тарасова, А. Д. Бек // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – Серія : Філологічні науки. 2013. Вип. 186(2). С. 85–89. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_fil
60. Терлак З. Незвичний об'єкт лексикографічного опрацювання. Ставицька Леся. Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики та її відповідників. Обсценізми, евфемізми, сексуалізми. К. : Критика, 2008. 454 с. // З.Терлак. Вісник Львів. ун-ту. Серія філол. 2009. Вип. 46. Ч. II. С. 249-254.
61. Толочко П. Що або хто загрожує українській мові? К.: Оріони, 1998.С. 32-49.
62. Чемеркін С. Г. Українська мова в Інтернеті: позамовні та внутрішньоструктурні процеси. Монографія. К., 2009. 240 С.
63. Черниш В. В. Порухення правильності та типові помилки в англomовному професійно орієнтованому говорінні майбутніх учителів / В. В. Черниш // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. : Психологія і педагогіка. 2008. Вип. 11. С. 230–241. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2008_11_28
64. Чернюк Н. І. Прагматична орієнтованість абстрагування / деабстрагування в англomовному дискурсі / Н. І. Чернюк // Філол. трактати. 2012. 4, № 3. С. 78–83.
65. Чернюх Л. Д. Лінгвальні особливості сучасної словацької реклами: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.03 / Л. Д. Чернюх; НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні. К., 2014. 20 с.
66. Швачко С. О. Сяйво забутих слів: *монографія* / С. О. Швачко. Суми: СумДУ, 2012. 107 с.

67. Широкоградюк Л. А. Соціально-психологічний феномен лихослів'я як ознака суб'єктної деформації. Наукові студії із соціальної та політичної психології. 2011. Вип. 27. С. 215-224.
68. Яшенкова О.В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. К.: ВЦ "Академія", 2010. 312 с. (Серія "Альма-матер")
69. Oostinga M. S. D. An error is feedback?: the experience of communication error management in crisis negotiations [Electronic resource] / Miriam S. D. Oostinga // Police Practice and Research. 2017. P. 17-30. Code Mode: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/15614263.2017.1326007>

Джерела

70. Берлінська М. https://censor.net/ua/blogs/3135126/tochechno_chtko_po_teroris
71. Берлінська М. https://censor.net/ua/blogs/3098655/pro_jlovv_z_mau_vasyu_z
72. Білозерська О. https://censor.net/ua/blogs/3404885/pro_majoryv
73. Білозерська О. https://censor.net/ua/blogs/3389255/pro_srch_ta_h_nasldki_dlya
74. Білозерська О. <https://life.pravda.com.ua/>
75. Вершинін М. https://censor.net/ua/resonance/3330967/ochilnyk_patrulnoyi
76. Горковенко В. https://censor.net/ua/blogs/3381412/pro_bltvo_ya-ke_ne_na_chasi
77. Горковенко В. https://censor.net/ua/blogs/3450555/izrayil_ne_ukrayina
78. Горковенко В. https://censor.net/ua/blogs/3395201/nevdyachni_vyrodky
79. Колесник М. https://censor.net/ua/blogs/3363541/vony_yidut
80. Колесник М. https://censor.net/ua/blogs/3393989/pro_neobhdnst_moblzats
81. Кузьменко Є. https://m.censor.net/ua/blogs/3373528/dmon_mdvdv_yak_zaslujen
82. Кузьменко Є. https://m.censor.net/ua/blogs/3319224/putn_nayikraschiyi_trener
83. Кузьменко Є. https://censor.net/ua/blogs/3418890/chas_titanv
84. Кузьменко Є. https://censor.net/ua/blogs/3315015/poryadok_denniyi_nestora
85. Лефтер С. <https://www.pravda.com.ua/>
86. Лисенко М. https://censor.net/ua/blogs/3441317/narodu_pohyi
87. Мельник М. https://censor.net/ua/blogs/3449231/polske_dzerkalo

88. Мельник М. https://censor.net/ua/blogs/3373144/yak_kraly_ukrayinske_zerno
89. Мельник М. https://censor.net/ua/blogs/3350664/kurupsioner_girshe_rusni
90. Мельник М. https://censor.net/ua/blogs/3335129/novyiyi_suspilnyyi_dogovir
91. Мельник М. https://censor.net/ua/blogs/3305747/ne_vse_spokiyino_v_morskom
92. Мельник М. https://censor.net/ua/blogs/3312171/lytsari_tsynichnogo_obrazu
93. Мельник М. https://censor.net/ua/blogs/3354019/viyina_vse_spyshe
94. Мельник М. https://censor.net/ua/blogs/3314980/kolaboranty_atakuyut_gromads
95. Мельник М. https://censor.net/ua/blogs/3185032/hto_komu_vinen
96. Ніколаєнко Т. https://censor.net/ua/blogs/3452669/nelegkiyi_vibr_volodimira_ze
97. Ніколаєнко Т. https://censor.net/ua/blogs/3438107/chomu_chehi_ne_hochut_gus
98. Ратушний Р. https://censor.net/ua/resonance/3347969/znimayite_rojevi_okulyary
99. Рістенко С. <https://www.pravda.com.ua/articles/>
100. Федоренко Ю. <https://censor.net/ua/blogs/3383429/premya>
101. Фурса С. https://censor.net/ua/blogs/3252558/spokonvchna_borotba_za_suveren
102. Фурса С. https://censor.net/ua/blogs/3382008/putn_spodvatsya_na_korisnih_dot
103. Фурса С. https://censor.net/ua/blogs/3408829/chomu_s_ne_de_ne_dzvonit
104. Фурса С. https://censor.net/ua/blogs/3240534/mochi_h_suprun_mochi_yak_man
105. Фурса С. https://censor.net/ua/blogs/3442911/ne_prokatilo
106. Фурса С. https://censor.net/ua/blogs/3405341/navalniyi_oskar
107. Фурса С. https://censor.net/ua/blogs/3439146/zupiniti_nakrutku
108. Чех А. <https://www.pravda.com.ua/articles/>
109. Чех А. https://m.censor.net/ua/blogs/3450796/prrva_mj_usma
110. Чех А. https://m.censor.net/ua/blogs/3371593/beztsnniyi_dosvd
111. Чупа І. <https://censor.net/ua/blogs/3450919/potryashki>
112. Чупа І. <https://censor.net/ua/blogs/3447424/upir>
113. Чупа І. https://censor.net/ua/blogs/3439607/bezslavn_krpaki

114. Юрович Д. https://censor.net/ua/blogs/3378690/zamah_na_prodej
115. Великий тлумачний словник сучасної української мови
<http://slovopedia.org.ua/>
116. Словник сучасного українського сленгу <https://slovnyk.me/>
117. СУМ <http://sum.in.ua/>
- goroh.pp.ua
- myslovo.com
- wikipedia.org.ua